

Companie de cercetare,
analiza datelor și consultanță

Adresa: MD2012, Chișinău,
str. Sfântul Țării 27, of. 33

Mobil: 060311000

RAPORT FINAL

Evaluarea ex-post a Programului de Ecologizare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii

Către: Instituția Publică Organizația pentru
Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA)

De la: Date Inteligente SRL

Chișinău, 7 iulie 2026

Descrierea raportului și echipa de autori

Evaluarea ex-post a Programului de Ecologizare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii

Descrierea raportului. Prezentul raport sintetizează rezultatele evaluării ex-post a Programului de Ecologizare a IMM, implementat de Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA). Raportul analizează contribuția Programului la reducerea impactului asupra mediului, la utilizarea mai eficientă a resurselor și la integrarea unor practici mai responsabile în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii.

Obiectul evaluării. Evaluarea este structurată pe criteriile OCDE-DAC: relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate. Analiza combină date administrative și fiscale, un studiu cantitativ cu beneficiarii și studiu calitativ bazat pe interviuri în profunzime. Investigația urmărește atât implementarea investițiilor finanțate, cât și schimbările produse în procesele companiilor: apă colectată sau tratată, deșeuri valorificate, praf captat, consum energetic redus, spații de lucru mai curate și practici operaționale mai sustenabile.

Utilizarea raportului. Documentul este destinat ODA și partenerilor instituționali implicați în susținerea tranziției verzi a IMM-urilor. Constatările și recomandările urmăresc consolidarea unui instrument dedicat investițiilor verzi, îmbunătățirea indicatorilor tehnici, dezvoltarea suportului consultativ și conectarea ecologizării la competitivitate, certificare, acces la piață și reziliență climatică.

Autori

Mihai Bologan	Dr. în economie, Director general iData. mihai@idata.md
Vitalie Popa	Vice-director, AXA Management Consulting
Oleg Grigori	Expert analiză cost-beneficiu.

Contribuția autorilor. Echipa de autori a coordonat metodologia de evaluare, analiza datelor, interpretarea rezultatelor și formularea concluziilor și recomandărilor.

Despre iData

Date Inteligente SRL, compania care operează sub brandul iData, este o companie de cercetare, analiză de date și consultanță. iData realizează studii cantitative și calitative, evaluări de politici și programe, analize socio-economice și servicii de consultanță pentru instituții publice, organizații internaționale și mediul privat. În proiectele de evaluare, iData pune accent pe rigoarea metodologică, triangularea surselor de date și formularea unor concluzii aplicabile în luarea deciziilor privind politicile publice.

Cuprins

Lista abrevierilor și acronimelor	4
Sumar Executiv.....	5
Capitolul 1. Metodologia de evaluare.....	9
Capitolul 2. Caracteristicile beneficiarilor Programului	10
Capitolul 3. Evaluarea Programului	12
3.1 Relevanța	12
3.2 Coerența	14
3.3 Eficacitatea	19
3.4 Eficiența	22
3.5 Impactul	25
3.5.1 Analiza indicatorilor economici-cheie.....	25
3.5.2 Analiza financiară	26
3.5.3 Analiza economică	27
3.6 Sustenabilitatea	33
Capitolul 4. Recomandări.....	38
Anexa 1. Nivelul de realizare al indicatorilor de rezultate.....	39
Anexa 2. Datele și calculele aferente analizei financiare și economice	41

Lista abrevierilor și acronimelor

CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive / Directiva UE privind raportarea corporativă de sustenabilitate
EIRR	Economic Internal Rate of Return / Rata internă de rentabilitate economică
EMAS	Eco-Management and Audit Scheme / Sistemul UE de management de mediu și audit
ENPV	Economic Net Present Value / Valoarea actualizată netă economică
ESG	Environmental, Social and Governance / Mediu, Social și Guvernanță
ESRS	European Sustainability Reporting Standards / Standardele europene de raportare a sustenabilității
EU4SMEs	„UE pentru IMM-uri” / Proiect de sprijin finanțat de Uniunea Europeană pentru dezvoltarea IMM-urilor
FIRR	Financial Internal Rate of Return / Rata internă de rentabilitate financiară
FNPV	Financial Net Present Value / Valoarea actualizată netă financiară
HG	Hotărâre de Guvern
HoReCa	Hoteluri, Restaurante și Catering / sectorul serviciilor de ospitalitate și alimentație publică
IDNO	Număr de identificare de stat al unității de drept
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
IRR	Internal Rate of Return / Rata internă de rentabilitate
ISO	International Organization for Standardization / Organizația Internațională de Standardizare
MDED	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării
MDL	Leu moldovenesc / codul internațional al monedei naționale
NPV	Net Present Value / Valoarea actualizată netă
OCDE-DAC	Criteriile de evaluare ale Comitetului de Asistență pentru Dezvoltare al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică: relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate
ODA	Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului
PACC 2027	Programul Național pentru Promovarea Antreprenoriatului și Creșterea Competitivității 2023–2027
PARE 1+2	Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2”
SFS	Serviciul Fiscal de Stat
TVA	Taxa pe valoarea adăugată
UE	Uniunea Europeană
VSME	Voluntary Sustainability Reporting Standard for SMEs / Standard voluntar de raportare a sustenabilității pentru IMM-uri

Sumar Executiv

Programul de Ecologizare a IMM a fost un instrument relevant și util pentru sprijinirea tranziției verzi la nivelul întreprinderilor mici și mijlocii. Valoarea lui principală constă atât în finanțarea unor echipamente, cât și în faptul că a accelerat soluții care rezolvau probleme deja resimțite de beneficiari: apă insuficient gestionată, ape uzate, deșeuri vegetale sau organice, praf în spațiile de producție, pierderi de materie primă, consum energetic ridicat și costuri operaționale recurente.

Concluzia evaluării este că programul trebuie menținut, dar consolidat. Următoarea etapă ar trebui să treacă de la finanțarea unor investiții punctuale la pachete mai integrate: diagnostic al nevoii, grant, consultanță tehnică, indicatori simpli înainte/după, instruire pentru utilizare și mentenanță, sprijin pentru certificare și conectare la piață.

Baza și portofoliul evaluării. Evaluarea s-a bazat pe documente de program, date administrative ale ODA, date fiscale ale SFS, sondajul beneficiarilor eligibili pentru evaluarea ex post și șase interviuri în profunzime. Componenta cantitativă a vizat beneficiarii pentru care trecuseră cel puțin 12 luni de la finalizarea investiției, iar datele de mediu autoraportate au fost interpretate prudent, deoarece nu toate investițiile aveau indicatori tehnici standardizați înainte și după proiect.

Portofoliul de sprijin financiar analizat include 107 întreprinderi. Programul a ajuns preponderent la IMM-uri cu nevoi reale de eficientizare: peste jumătate din portofoliu este format din microîntreprinderi, aproape 32% dintre întreprinderi sunt administrate sau reprezentate de femei, iar aproximativ 59% provin din mediul rural. Trei sectoare concentrează circa 84% din portofoliu: industria prelucrătoare, agricultura și activitățile de cazare și alimentație publică. Această structură explică profilul dominant al rezultatelor: programul a fost folosit în special pentru investiții aplicate în domeniul mediului. În agricultură, soluțiile au vizat apa, resturile vegetale, mecanizarea și reducerea arderii. În industria prelucrătoare, efectele se văd în controlul prafului, gestionarea ambalajelor, organizarea spațiului și în calitatea produselor. În HoReCa și turismul rural, investițiile au fost legate de conformare, tratarea apelor uzate, confortul clienților și imaginea serviciilor.

Relevanță. Programul a răspuns unor nevoi clare ale beneficiarilor. Pentru companii, ecologizarea a fost percepută ca investiție care poate îmbunătăți calitatea, costurile, productivitatea și conformitatea. În sondaj, 80% dintre respondenți au asociat ecologizarea cu modernizarea echipamentelor și îmbunătățirea calității produselor sau serviciilor, 68% cu reducerea costurilor operaționale, 64% cu creșterea veniturilor, 56% cu conformarea la cerințele legale sau standardele de mediu și 52% cu reducerea pierderilor de materie primă sau a rebuturilor. Adicionalitatea grantului este ridicată: 54,5% dintre respondenți au declarat că Programul a influențat în mare măsură decizia de investiție, iar 27,3% au indicat o influență parțială. Fără grant, doar 22% ar fi realizat investiția oricum; 42% ar fi amânat-o, 22% ar fi realizat-o la scară mai mică, iar 14% ar fi renunțat. Sprijinul a redus constrângerile reale de capital și a accelerat implementarea soluțiilor cu valoare ecologică și operațională.

Relevanța este deosebit de mare în mediul rural și în sectoarele cu resurse intensive. În localități cu infrastructură limitată de canalizare, gestionare a deșeurilor sau suport tehnic, o stație de epurare, un bazin pentru ape pluviale, un tocător de resturi vegetale sau un echipament de filtrare poate avea efecte directe asupra costurilor, asupra mediului și asupra continuității activității. Limita principală este că nevoile beneficiarilor sunt mai ample decât investiția finanțată: în agricultură, apar nevoi de irigare, depozitare frigorifică și acces la piață; în producție, de energie regenerabilă, spații modernizate și certificare; în turism rural, de izolare, eficiență energetică și promovare a serviciilor ecoturistice.

Pentru designul viitor al Programului, lecția principală este că relevanța crește atunci când investiția finanțată are dublă utilitate: reduce impactul asupra mediului și rezolvă o problemă de afaceri. În cazurile cele mai solide, beneficiarul a putut explica simplu ce se schimbă după grant: apă disponibilă, deșeuri mai puține, praf captat, spațiu eliberat, costuri mai mici, calitate mai bună sau risc mai mic de neconformare.

Coerență. Programul este coerent cu politicile publice privind IMM-urile, economia verde, economia circulară, eficiența resurselor, protecția mediului și dezvoltarea durabilă. La nivel operațional, investițiile finanțate corespund obiectivelor Programului: tratarea apelor uzate, colectarea și reutilizarea apei de ploaie, sortarea și compactarea deșeurilor, valorificarea biomasei, captarea prafului și reducerea pierderilor tehnologice.

Coerența este vizibilă și în relația cu alte instrumente ODA. 66% dintre respondenți au participat anterior la un program ODA, ceea ce indică faptul că Programul de Ecologizare a funcționat frecvent ca o etapă specializată de mediu într-un traseu mai larg de dezvoltare. Această continuitate indică, în principal, complementaritate: o investiție poate susține lansarea sau re tehnologizarea, alta digitalizarea sau competitivitatea, iar ecologizarea adaugă componente de mediu și de eficiență a resurselor.

Legătura cu standardele de mediu există, dar trebuie maturizată. 36% dintre respondenți nu dețin certificări ecologice, 24% intenționează să obțină o certificare, 16% sunt în proces de certificare, 14% dețin ISO 14001, iar ponderi mai mici indică EMAS, ecoetichetare sau alte standarde. Programul este coerent cu direcția de certificare și raportare ESG simplificate pentru IMM-uri, dar investițiile fizice ar trebui conectate mai clar la audituri, standarde, proceduri interne și la pregătirea pentru piețe cu cerințe ecologice.

Coerența procedurală este, de asemenea, bună. 78% dintre respondenți au recomandat Programul datorită procesului simplu și transparent, 76% datorită valorii grantului și 76% datorită asistenței adaptate. Pentru a păstra această coerență, ODA trebuie să mențină verificările la nivel de IDNO, echipament, factură, contract și obiect investițional și să trateze portofoliul ca pe un traseu de dezvoltare etapizat.

Eficacitate. Programul a fost eficace în atingerea obiectivelor imediate ale proiectelor finanțate. 76% dintre beneficiari au realizat integral investiția planificată, iar 20% au realizat-o în mare măsură. Implementarea a fost, în general, rapidă: 77,6% dintre respondenți au raportat un termen de 1-6 luni de la depunere până la implementare, 12,2% sub o lună și 10,2% între 6 și 12 luni. Întârzierile menționate în interviuri au ținut mai ales de furnizori, importuri, logistică sau producție la comandă, iar mecanismul Programului a rămas funcțional.

Rezultatele imediate sunt consistente. Cele mai frecvente efecte raportate sunt modernizarea utilajelor, tehnologiilor sau proceselor (76%), reducerea impactului asupra mediului (74%), îmbunătățirea calității produselor sau serviciilor (68%), creșterea eficienței sau productivității (60%), reducerea costurilor (56%) și creșterea capacității de producție sau de prestare (56%). Efectele non-financiare completează această imagine: 72% au raportat condiții de muncă mai bune, 60% au raportat îmbunătățirea imaginii companiei, 52% au raportat creșterea motivației echipei și 48% au raportat dobândirea unor competențe noi.

Limita eficacității ține de măsurare. Beneficiarii descriu schimbări reale — apă tratată sau reutilizată, deșeuri compactate ori valorificate, praf captat, resturi vegetale tocate, energie economisită — dar aceste rezultate nu sunt monitorizate uniform. Doar 8% au date documentate privind reducerea deșeurilor, 38% monitorizează informal, 30% nu monitorizează, iar pentru 24% întrebarea nu se aplică. Pentru indicatorii de mediu, 46% urmăresc energia electrică, 42% emisiile în aer/sol/apă, 36% apa, 24% deșeurile, iar 14% nu monitorizează niciunul dintre acestea.

Prin urmare, eficacitatea Programului este demonstrată în mod clar la nivelul implementării și al schimbărilor operaționale, dar mai puțin riguros la nivelul agregării impactului asupra mediului. Pentru investițiile viitoare, fiecare tip de proiect ar trebui să aibă 2-3 indicatori minimi: metri cubi de apă colectată, tratată sau reutilizată; tone de deșeuri compactate, valorificate sau evitate; kWh economisiți; suprafață agricolă unde resturile sunt reintegrate în sol; ore de funcționare ale sistemelor de filtrare sau frecvența curățeniei înainte și după investiție.

Eficiență. Programul a avut o eficiență administrativă bună din perspectiva beneficiarilor. 78% dintre beneficiari au indicat procesul simplu și transparent ca motiv pentru recomandarea Programului, 76% au apreciat valoarea grantului ca adecvată, iar 76% au menționat asistența adaptată nevoilor. Procesul de aplicare a fost perceput ca gestionabil: 40% l-au considerat simplu, 6% foarte simplu, 46% nici simplu, nici complicat, iar 8% complicat.

Cofinanțarea a mobilizat resurse private fără a crea presiuni excesive asupra majorității beneficiarilor. 75,5% dintre respondenți au considerat contribuția proprie potrivită în deplină măsură, 18,4% parțial potrivită, iar 6,1% au indicat presiuni privind lichiditatea. Principala dificultate rămâne etapa de pregătire a dosarului, menționată de 30% dintre respondenți; 42% nu au întâmpinat dificultăți majore, iar problemele legate de achiziție, rambursare sau monitorizare au fost marginale.

Eficiența operațională este una dintre cele mai clare surse de valoare. Investițiile au redus costurile și timpul de lucru prin mecanisme concrete: colectarea apei de ploaie reduce costurile de irigare și riscul de inundații; stațiile de epurare reduc dependența de vidanjare; echipamentele de filtrare reduc praful și timpul de curățenie; presele reduc volumul ambalajelor și spațiul ocupat; tocătoarele reduc arderea resturilor vegetale și dependența de servicii externe; sistemele climatice eficiente stabilizează producția și reduc consumul energetic. Pentru a crește eficiența pe viitor, suportul pentru aplicare și ghidarea tehnică ar trebui standardizate, mai ales pentru microîntreprinderi și afaceri cu capacitate administrativă limitată.

Eficiența poate fi limitată de factori din afara Programului: costuri energetice și ale materiilor prime, cerere insuficientă pentru produse ecologice, lipsă de personal calificat și costuri de mentenanță. Concluzia generală rămâne pozitivă, iar aceste riscuri arată că sprijinul financiar este mai eficient atunci când este însoțit de orientare tehnică, un plan de utilizare, instruire și, acolo unde este cazul, conectare la clienți sau certificare.

Impact. Impactul economic este pozitiv, dar trebuie interpretat cu prudență. Analiza pre/post indică evoluții puternice pentru cohorta 2023, care a avut cea mai lungă perioadă de maturizare: în 2025 față de anul de dinaintea aplicării, beneficiarii din această cohorta au înregistrat creșteri de 151,7% la numărul de angajați, 338,8% la plățile salariale, 45,7% la salariul mediu, 189,1% la veniturile declarate, 549,1% la profit, 122,0% la productivitatea muncii și 303,6% la contribuțiile fiscale. Pentru cohortele 2024 și 2025, creșterile sunt mai moderate, ceea ce este firesc din cauza perioadei mai scurte de utilizare a investițiilor.

Analiza cost-beneficiu confirmă o performanță pozitivă pentru beneficiarii cu date complete și utilizabile. Din perspectiva bugetului public, Programul are o valoare actualizată netă financiară de 42,6 milioane de lei, o rată internă de rentabilitate financiară de 115,9% și un raport beneficiu-cost de 8,1. Din perspectiva societății, valoarea actualizată netă economică este de 409,6 milioane de lei, iar raportul beneficiu-cost economic este de 3,9. Aceste rezultate nu trebuie citite ca dovadă izolată de cauzalitate, deoarece performanța companiilor este influențată și de piață, investiții proprii, alte programe, energie, climă și decizii manageriale.

Impactul asupra mediului este cel mai sigur atunci când este legat direct de investiția finanțată. Interviuurile indică rezultate concrete: tratarea a circa 50-70 de tone de ape uzate anual într-o unitate de turism rural, valorificarea a aproximativ 40 de tone de deșeuri organice pe an într-o companie producătoare de combustibil din biomasă, reducerea cu 35-38% a consumului energetic anual într-o producție indoor, evitarea aruncării anuale a aproximativ 1-2 tone de plastic prin reutilizarea benzilor de picurare și tocarea resturilor vegetale pe circa 11 hectare într-o gospodărie agricolă. Aceste exemple arată efecte directe asupra apei, deșeurilor, energiei, solului și calității aerului din spațiile de lucru.

Programul a avut și un impact asupra competitivității, calității și imaginii. 62% dintre beneficiari au apreciat impactul ecologizării asupra competitivității ca mare sau foarte mare, iar 49% au indicat un impact mare asupra creșterii veniturilor, cu încă 26,5% care au indicat un impact foarte mare. 60% au raportat îmbunătățirea imaginii companiei, iar 40% au raportat relații mai bune cu clienții sau partenerii. Pentru ca acest impact să crească, investițiile verzi trebuie legate mai clar de certificare, promovare, acces la clienți și la piețe în care criteriile ecologice sunt relevante din punct de vedere comercial.

Impactul trebuie citit prin efectele directe ale investiției și prin evoluțiile economice agregate. Cele mai sigure efecte atribuibile sunt cele direct legate de investiția finanțată: apă tratată sau reutilizată, deșeuri valorificate, praf captat, energie economisită, spații de lucru mai curate și procese mai stabile. Indicatorii economici arată o evoluție favorabilă, iar legătura cu Programul este mai puternică atunci când datele sunt susținute de mecanisme concrete descrise de beneficiari: costuri mai mici pentru apă, vidanjare, curățenie, servicii externe, deșeuri sau energie.

Sustenabilitate. Perspectivile de sustenabilitate sunt bune deoarece investițiile sunt integrate în activitatea curentă. Echipamentele finanțate îndeplinesc funcții recurente: tratează apa, colectează apa pluvială, filtrează praful, compactează deșeurile, stabilizează climatul, valorifică resturi organice sau reduc pierderile. Această integrare reduce riscul ca echipamentele să fie abandonate după finalizarea finanțării.

Datele arată o disponibilitate ridicată pentru continuarea investițiilor verzi. 56% dintre beneficiari intenționează să acceseze un alt program de grant sau subvenționare, 12% vor să continue din resurse proprii, 2% vor să continue prin credit, iar 22% încă analizează opțiunile. Doar 8% nu intenționează, deocamdată, să acceseze finanțare suplimentară. Satisfacția instituțională este foarte ridicată: 92% au acordat nota 10 probabilității de a recomanda Programul.

Riscurile pentru sustenabilitate sunt, în principal, externe investiției. 22,4% dintre respondenți au indicat costurile energetice sau ale materiilor prime, 14,3% cererea insuficientă sau problemele de piață, iar 12,2% lipsa de personal calificat. La nivelul obstacolelor de ecologizare, 26% au menționat costurile de mentenanță, 18% lipsa personalului calificat, 12% cererea redusă pentru produse sau servicii ecologice, iar 10% accesul limitat la echipamente sau la servicii specializate. În același timp, 28,6% nu identifică riscuri majore, iar 32% nu indică obstacole majore.

Sustenabilitatea instituțională depinde de menținerea încrederii beneficiarilor în mecanismul ODA. Nivelul foarte ridicat de recomandare arată că Programul are legitimitate în rândul antreprenorilor. Această încredere poate fi valorificată printr-un sistem mai matur de sprijin post-finanțare: monitorizare simplă, ghiduri de mentenanță, exemple de bune practici, instruire scurtă privind indicatorii și orientare către următoarea etapă de investiție.

Recomandările de mai jos se concentrează pe măsuri care rezultă direct din constatări și pot crește impactul fără a transforma Programul într-un exercițiu birocratic.

Recomandări-cheie

- Menținerea unui instrument dedicat ecologizării IMM-urilor, deoarece investițiile verzi riscă să fie amânate dacă sunt absorbite integral în programe generale de competitivitate.
- Dezvoltarea unui traseu integrat de sprijin: diagnosticarea nevoii, investiție, consultanță tehnică, eficiență energetică, energie regenerabilă, certificare, digitalizare și acces la piață.
- Introducerea unor indicatori tehnici simpli înainte și după investiție, diferențiați pe tipuri de proiecte: apă, energie, deșeurile, aer, economie circulară și procese curate.
- Consolidarea suportului pentru aplicare și postfinanțare, inclusiv prin ghiduri sectoriale, exemple de soluții eligibile, instruire pentru mentenanță și verificări la 12 și 24 de luni.
- Conectarea investițiilor verzi cu standardele de mediu, raportarea ESG simplificată pentru IMM-uri, certificarea, promovarea și cerințele piețelor, unde ecologizarea poate deveni un avantaj competitiv.
- Integrarea mai explicită a rezilienței climatice, mai ales pentru agricultură, turismul rural, HoReCa și producția în spații protejate, unde apa, energia și condițiile climatice influențează direct durabilitatea investițiilor.

Prezentul raport sintetizează rezultatele evaluării ex post a Programului de Ecologizare a IMM, implementat de Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA), cu sprijinul Guvernului Republicii Moldova și al Uniunii Europene, în cadrul proiectului „UE pentru IMM-uri - EU4SMEs”. Programul sprijină întreprinderile mici și mijlocii să reducă impactul negativ asupra mediului, să utilizeze mai eficient resursele și să integreze practici mai sustenabile în activitatea curentă, prin investiții în apă, deșeuri, energie, aer, procese tehnologice mai curate și economie circulară.

Evaluarea urmărește măsura în care Programul a răspuns nevoilor beneficiarilor, a fost coerent cu politicile publice și cu alte instrumente ODA, a produs rezultate imediate, a utilizat eficient resursele, a generat impact economic, operațional și de mediu și are perspective de menținere a rezultatelor după finalizarea finanțării.

Baza empirică include documente de program, date administrative și fiscale, studiul cantitativ cu beneficiarii și studiul calitativ bazat pe interviuri în profunzime. Rezultatele de mediu, economiile operaționale și schimbările raportate de beneficiari sunt interpretate prudent, deoarece nu toate investițiile au avut indicatori tehnici standardizați înainte și după proiect, iar performanța companiilor depinde și de piață, climă, costurile energiei, forța de muncă, infrastructura locală, investițiile proprii și alte programe de sprijin.

Raportul este structurat pe criteriile OCDE-DAC – relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate – și se încheie cu recomandări orientate spre menținerea unui instrument dedicat investițiilor verzi, consolidarea suportului tehnic, introducerea unor indicatori simpli de monitorizare, conectarea grantului la certificare, la eficiență energetică, la economia circulară și la accesul la piață.

Capitolul 1. Metodologia de evaluare

Cadrul general al evaluării.

Evaluarea ex post a Programului de Ecologizare a IMM a fost realizată în cadrul exercițiului de analiză a instrumentelor ODA finanțate de Guvernul Republicii Moldova și de Uniunea Europeană, prin intermediul proiectului EU4SMEs. Metodologia aplicată este aliniată la criteriile OCDE-DAC: relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate. Pentru Programul de Ecologizare, metodologia a fost adaptată la specificul intervenției: reducerea impactului asupra mediului, utilizarea mai eficientă a resurselor, economia circulară și capacitatea IMM-urilor de a integra cerințele de mediu în activitatea economică. Evaluarea a urmărit verificarea achizițiilor și a modului în care investițiile au schimbat procesele, costurile, comportamentele și rezultatele din domeniul mediului.

Surse de date și instrumente

Evaluarea a utilizat patru categorii de surse: documentele de program și politicile relevante; datele administrative ale ODA privind beneficiarii, granturile și investițiile; datele fiscale ale SFS pentru analiza pre/post și analiza cost-beneficiu; sondajul beneficiarilor și 6 interviuri în profunzime. În componenta cantitativă au fost incluși beneficiarii eligibili pentru evaluarea ex post, pentru care trecuseră cel puțin 12 luni de la finalizarea investiției. Chestionarul a colectat date privind nevoile, implementarea, efectele, satisfacția, menținerea investițiilor și obstacolele întâmpinate. Interviurile au fost utilizate pentru a explica mecanismele din spatele cifrelor: cum a apărut nevoia de investiție, ce a schimbat grantul în decizia beneficiarului, ce rezultate nu apar direct în datele financiare și ce factori pot susține sau limita durabilitatea investițiilor.

Aplicarea criteriilor OCDE-DAC

Relevanța a analizat potrivirea Programului cu nevoile IMM-urilor și cu obiectivele de mediu. Coerența a examinat alinierea la politicile naționale și europene, precum și complementaritatea cu alte instrumente ODA. Eficacitatea a urmărit implementarea investițiilor și schimbările directe în procesele beneficiarilor. Eficiența a evaluat raportul dintre resursele publice și cele private utilizate, efortul administrativ și rezultatele obținute. Impactul a analizat efectele economice, operaționale, sociale și asupra mediului. Sustenabilitatea a urmărit utilizarea continuă a investițiilor, mentenanța, capacitatea tehnică, riscurile externe și intenția de a continua investițiile verzi.

Triangulare și controlul calității

Constatările evaluative nu au fost formulate pe baza unei singure surse. Datele administrative au fost utilizate pentru verificarea portofoliului, pentru sondajul privind tendințele cantitative, pentru interviurile privind mecanismele cauzale și pentru documentele de politici, în vederea alinierii strategice. Acolo unde rezultatele sunt autoraportate, acest lucru este indicat implicit prin interpretarea prudentă a datelor.

Limitări metodologice

Prima limitare este caracterul auto-raportat al unor date privind efectele asupra mediului și economiile generate. Beneficiarii pot estima cantități de deșeuri valorificate, consumuri reduse sau costuri evitate, dar aceste estimări nu sunt întotdeauna susținute de măsurători tehnice independente. A doua limitare este lipsa unor indicatori standardizați înainte și după investiție pentru toate tipurile de proiecte. A treia ține de atribuirea efectelor economice: vânzările, profitul, salariile sau contribuțiile fiscale pot fi influențate de piață, investiții proprii, alte programe, climă, energie sau decizii manageriale.

Analiza financiară și economică ex post

Analiza cost-beneficiu a utilizat anul 2026 ca an de referință și un orizont de 10 ani post-implementare. În analiza financiară a fost aplicată o rată de actualizare de 8%, iar în analiza economică o rată de 6%. Indicatorii calculați sunt valoarea actualizată netă (NPV), rata internă de rentabilitate (IRR, unde seria fluxurilor permite calculul) și raportul beneficiu-cost. Analiza financiară a urmărit perspectiva bugetului public. Beneficiile includ creșterea TVA, a impozitului pe venit al persoanelor juridice și a impozitului pe venit din salarii. Costurile includ granturile transferate și costurile administrative ale ODA. Contribuțiile beneficiarilor nu au fost incluse în costurile financiare, deoarece nu reprezintă cheltuieli ale sectorului public. Pentru evitarea dublei numărări, cifra de afaceri nu a fost tratată ca valoare adăugată, economiile deja reflectate în profit nu au fost contabilizate separat, iar taxele și impozitele au fost tratate ca transferuri interne în analiza economică. Rezultatele se referă la beneficiarii pentru care au existat date complete și utilizabile.

Capitolul 2. Caracteristicile beneficiarilor Programului

Portofoliul de beneficiari sprijiniți financiar în cadrul Programului de Ecologizare cuprinde 107 întreprinderi, analizate în continuare din perspectiva mărimii, vârstei fondatorilor, genului administratorilor, mediului de rezidență și domeniului de activitate.

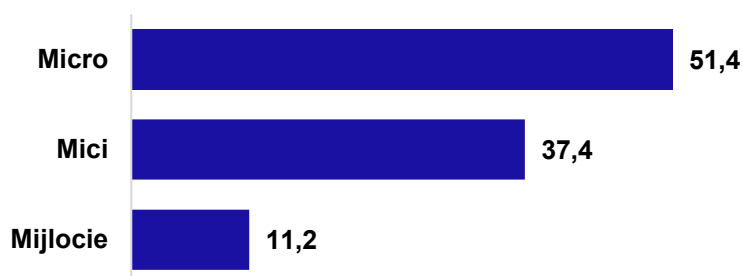

Figura 1. Structura portofoliului după mărimea întreprinderilor beneficiare (%)

Portofoliul este dominat de microîntreprinderi, care reprezintă peste jumătate din companiile sprijinite, urmate de întreprinderile mici; întreprinderile mijlocii dețin o pondere de circa 11%, iar întreprinderile mari lipsesc, în concordanță cu criteriile de eligibilitate ale Programului.

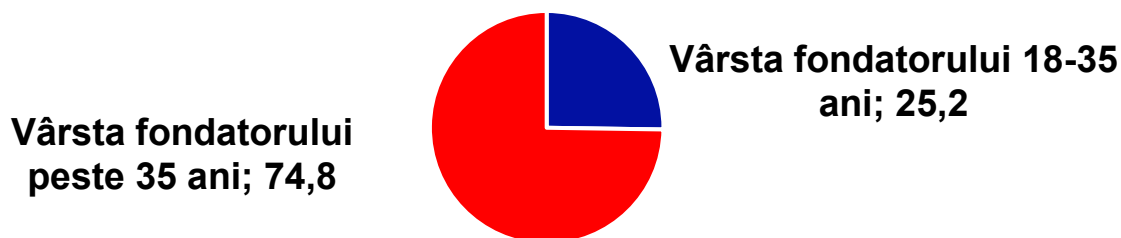

Figura 2. Structura portofoliului după categoria de fondator (%)

Aproximativ un sfert dintre întreprinderile din portofoliu sunt fondate de tineri, o pondere notabilă în condițiile în care Programul nu a inclus o componentă dedicată acestei categorii.

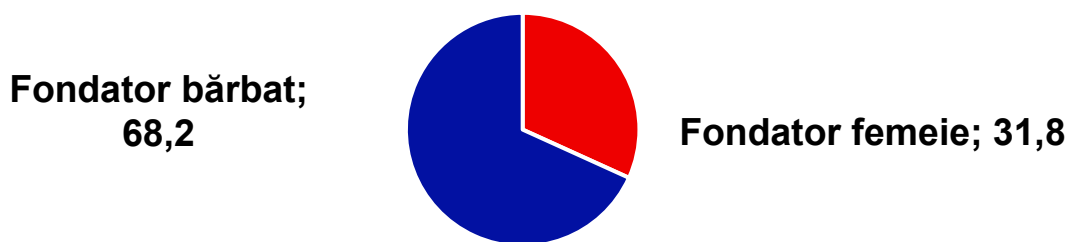

Figura 3. Structura portofoliului după genul fondatorului sau celui ce a depus cererea (%)

Portofoliul prezintă un echilibru de gen relativ bun: femeile administrează sau reprezintă aproape 32% dintre întreprinderile sprijinite.

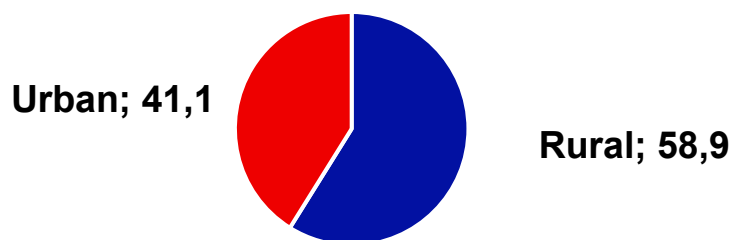

Figura 4. Structura portofoliului după mediu (%)

Portofoliul prezintă o distribuție teritorială echilibrată, cu o ușoară predominanță a mediului rural, unde activează aproape 6 din 10 întreprinderi sprijinite. Această structură este semnificativă în raport cu configurația generală a sectorului IMM din Republica Moldova, puternic concentrat în mediul urban și, în special, în municipiul Chișinău: Programul a reușit astfel să ajungă într-o măsură superioară mediei la întreprinderile rurale, care se confruntă, de regulă, cu un acces mai limitat la finanțare și la infrastructura de mediu (canalizare, gestionarea deșeurilor).

Figura 5. Structura portofoliului după domeniul de activitate (%)

Distribuția pe domenii de activitate este puternic concentrată în trei sectoare, care cumulează circa 84% din portofoliul analizat: industria prelucrătoare (39 de întreprinderi; 36,4%), agricultura, silvicultura și pescuitul (33; 30,8%) și activitățile de cazare și alimentație publică (18; 16,8%). Această concentrare este consistentă cu logica intervenției: sectoarele respective sunt intensive în consum de resurse (apă, energie, materie primă) și generatoare de deșeuri, având astfel cel mai ridicat potențial de câștig prin măsurile de eficientizare și ecologizare.

Capitolul 3. Evaluarea Programului

Programul a fost evaluat prin prisma criteriilor de evaluare OCDE-DAC, și anume: relevanța, coerența, eficacitatea, eficiența, impactul și sustenabilitatea. Fiecare criteriu este descris într-un subcapitol separat.

3.1 Relevanța

Tabelul 1. Principalele rezultate cantitative pentru evaluarea relevanței

Aspecte analizate	Rezultate principale	Interpretare
Programul a influențat decizia de investiție	54,5% - da, în mare măsură; 27,3% - da, parțial; 18,2% - nu	Confirmă rolul programului în declanșarea sau accelerarea deciziei investiționale.
Intenția de a investi fără grant	42% ar fi investit mai târziu; 22% ar fi investit mai puțin; 14% nu ar fi investit; 22% ar fi investit oricum	Indică o adiționalitate importantă: pentru 78%, sprijinul a influențat momentul, scara sau realizarea investiției.
Cel mai important beneficiu al programului	61,2% - valoarea grantului; 26,5% - posibilitatea de a investi în afacere	Arată că designul financiar al programului a răspuns constrângerilor reale de capital ale IMM-urilor.
Sursa de informare despre program	42% - recomandare de la alt antreprenor; 40% - rețele sociale; 36% - site-ul ODA/MDED; 12% - sesiuni ODA	Programul a fost accesibil prin diverse canale, inclusiv prin rețele antreprenoriale informale.
Obiectivele ecologizării	80% modernizare/calitate; 68% reducerea costurilor; 64% creșterea veniturilor; 56% conformare; 52% reducerea pierderilor	Confirmă că ecologizarea este percepută ca investiție integrată în competitivitate și conformare.
Motivele recomandării programului	78% proces simplu și transparent; 76% grant adecvat; 76% asistență adaptată; 66% eligibilitate rezonabilă; 66% economii operaționale	Susține relevanța designului și potrivirea mecanismului cu nevoile beneficiarilor.

Un prim argument privind relevanța programului este faptul că investițiile finanțate au fost ancorate în probleme concrete, vizibile și suficient de mature pentru a fi transformate în proiecte investiționale.

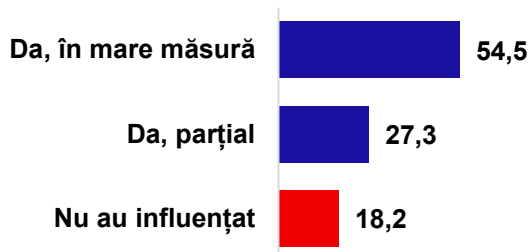

Figura 6. Programul a influențat decizia de investiție.

Datele din sondaj confirmă că programul a influențat semnificativ comportamentul investițional al beneficiarilor. La întrebarea privind influența programului asupra deciziei de investiție, 54,5% dintre respondenți au indicat că programul a influențat decizia în mare măsură, iar 27,3% au indicat că a influențat decizia în parte. Aceasta înseamnă că peste patru cincimi dintre respondenți asociază sprijinul ODA cu decizia efectivă de a investi. Această pondere este coerentă cu interviurile, în care beneficiarii au descris programul ca pe o oportunitate care a permis accelerarea, completarea sau profesionalizarea unei investiții deja necesare.

Analiza calitativă explică mai bine natura acestor nevoi. Într-o afacere din domeniul turismului rural, relevanța a fost legată de conformarea ecologică și de protejarea unei zone sensibile din punct de vedere ecologic. În agricultură, nevoia de ecologizare s-a combinat cu presiunea costurilor de producție și cu necesitatea de a reduce arderea resturilor vegetale. În producție, intervențiile au fost relevante pentru îmbunătățirea mediului de lucru, reducerea prafului, sortarea și compactarea deșeurilor. În sere sau în producția indoor, relevanța a derivat din faptul că apa, clima și ventilația sunt resurse critice pentru stabilitatea și calitatea producției. Aceste exemple arată că programul a fost suficient de flexibil pentru a răspunde unor nevoi foarte diferite, dar unite de aceeași logică: reducerea impactului asupra mediului, concomitent cu eficientizarea activității economice.

„Până la realizarea proiectului, aveam periodic inundații prin zonă și un deficit de apă. Acum ni s-au redus cheltuielile pentru irigare și nu mai suntem inundați când plouă abundent.” (beneficiar agricol, sere)

Un indiciu suplimentar privind potrivirea programului cu nevoile beneficiarilor este structura obiectivelor raportate de respondenți. Astfel, 56% au indicat conformarea la cerințe legale sau standarde de mediu, ceea ce confirmă că relevanța programului a inclus și dimensiunea conformării la un cadru de reglementare și de piață tot mai orientat spre standarde ecologice.

Un aspect pozitiv al programului este capacitatea sa de a fi relevant pentru beneficiari din medii și sectoare diferite. În mediul urban, acestea pot viza producția, deșeurile de ambalaje, eficiența proceselor, praful, calitatea aerului din spațiile de lucru sau costurile energetice.

Interviurile confirmă această diversitate. Programul a fost relevant pentru o gamă largă de investiții prin care IMM-urile pot reduce impactul asupra mediului și pot crește eficiența operațională.

În același timp, această diversitate ridică și o provocare de design. Totuși, interviurile arată că unele nevoi conexe - cum ar fi panourile fotovoltaice, izolarea termică, irigarea, depozitarea frigorifică, certificarea sau accesul la piață - nu au fost întotdeauna acoperite de intervenția finanțată.

Relevanța față de obiectivele de mediu și economia verde

Programul a fost relevant din perspectiva nevoilor operaționale ale IMM-urilor și a obiectivelor de mediu. Această constatare este confirmată de faptul că 52% dintre respondenți au menționat reducerea pierderilor de materie primă sau a rebuturilor în procesul de producție ca obiectiv al ecologizării, iar 32% au indicat schimbarea culturii organizaționale.

În cazul investițiilor legate de apă, relevanța ecologică a fost directă. Astfel, o investiție relevantă pentru mediu devine simultan relevantă și pentru eficiența și calitatea procesului productiv.

„Colectând apa de ploaie, în primul rând, ea este gratuită și, în al doilea rând, o reutilizăm.” (beneficiar agricol, sere)

În cazul biomasei și al resturilor vegetale, relevanța pentru economia circulară este evidentă. Programul a oferit beneficiarilor o alternativă tehnică și economică la aceste practici, ceea ce confirmă relevanța intervenției pentru tranziția de la gestionarea pasivă a deșeurilor la valorificarea lor.

„Problema de mediu de bază este faptul că multe deșeuri organice ajung la groapa de gunoi fără a fi valorificate.” (beneficiar producător de combustibil din biomasă)

„La ecologizare a fost tocătorul pentru a fărâma resturile, ca să nu le dăm foc, să nu facem alte poluări.” (beneficiar agricol, livezi și vie)

În mediul de producție, programul a fost relevant prin finanțarea unor soluții care reduc poluarea internă a spațiului de lucru și permit o gestionare mai bună a deșeurilor.

Din perspectiva relevanței, aceste exemple confirmă utilitatea Programului prin finanțarea unor soluții cu sens economic și tehnic în activitatea curentă a beneficiarilor. În agricultură, apa și resturile vegetale sunt resurse critice; în producție, aerul curat, spațiul și gestionarea ambalajelor influențează calitatea și productivitatea; în turismul rural, apele uzate și confortul clienților sunt direct legate de reputație și conformare.

Acest tip de relevanță este important pentru viitorul Programului. O schemă de ecologizare pentru IMM-uri trebuie să permită soluții diferite pentru probleme diferite, dar să păstreze aceeași logică de selecție: investiția trebuie să reducă impactul asupra mediului și să fie integrată în procesele reale ale companiei. Dacă proiectul rezolvă doar o cerință formală, riscul de utilizare parțială crește; dacă rezolvă și o problemă operațională, probabilitatea de menținere este mult mai mare.

„În cadrul producției avem foarte mult praf. Pentru noi era deranjant vizual, dar și din punct de vedere al sănătății.” (beneficiar din industria prelucrătoare)

Adiționalitatea sprijinului și relevanța mecanismului de grant

Unul dintre cele mai puternice argumente privind relevanța programului este sprijinul suplimentar pe care îl oferă. Chestionarul arată că, fără grant, doar 22% dintre respondenți ar fi realizat investiția oricum. În schimb, 42% ar fi realizat-o mai târziu, 22% ar fi realizat-o la scară mai mică, iar 14% ar fi renunțat la investiție. Aceste date indică faptul că, pentru 78% dintre respondenți, sprijinul ODA a influențat momentul, scara sau chiar realizarea investiției. Din perspectiva evaluării, aceasta este o constatare importantă: programul a redus constrângerile reale de capital și a accelerat investițiile cu valoare ecologică și operațională.

„Probabil o realizăm, dar mult mai greu.” (beneficiar agricol, sere)

Interviurile explică mecanismul acestei aditionalități. În alte cazuri, beneficiarii au descris grantul ca fiind esențial pentru completarea unei linii tehnologice sau pentru achiziția unui utilaj fără de care lucrările agricole ar fi rămas dependente de servicii externe costisitoare.

Relevanța mecanismului de grant este confirmată și de răspunsurile beneficiarilor. Această concluzie este coerentă cu interviurile, în care beneficiarii au descris grantul ca pe un instrument care a permis reducerea întârzierilor, evitarea soluțiilor suboptimale și punerea în aplicare a unor investiții necesare.

Totodată, faptul că 76% dintre respondenți au indicat că valoarea grantului a fost adecvată și accesibilă, iar 66% au apreciat condițiile de eligibilitate ca rezonabile și ușor de îndeplinit, susține concluzia că mecanismul programului a fost relevant pentru capacitatea beneficiarilor de a participa. Acest lucru este important deoarece o schemă de grant poate avea obiective foarte relevante, dar poate deveni mai puțin relevantă dacă nivelul cofinanțării, condițiile de eligibilitate sau cerințele administrative nu sunt compatibile cu realitatea IMM-urilor.

Accesibilitatea informației și relevanța canalelor de comunicare

Relevanța programului depinde atât de conținutul sprijinului, cât și de capacitatea beneficiarilor eligibili de a afla despre oportunitate și de a înțelege modul de aplicare.

Aceste date sugerează că programul a fost vizibil prin diverse canale, dar și că încrederea dintre antreprenori joacă un rol important în accesarea sprijinului. Într-un context în care IMM-urile pot fi sceptice față de schemele publice sau pot considera că pregătirea dosarului consumă prea mult timp, combinația dintre comunicarea oficială și recomandările antreprenoriale este relevantă pentru accesibilitatea programului.

Totuși, datele și interviurile indică și o limită: suportul pentru aplicare și pregătirea dosarelor este util, dar nu pare să fie perceput ca beneficiul principal al programului.

Limite ale relevanței și nevoi neacoperite

Deși programul a fost relevant în raport cu investițiile finanțate, analiza integrată evidențiază și anumite limite. Prima limită ține de caracterul punctual al unor investiții. Programul a rezolvat probleme importante, dar beneficiarii au arătat că ecologizarea este adesea parte a unui lanț mai larg de nevoi. În agricultură, un utilaj de gestionare a resturilor vegetale este relevant, dar sustenabilitatea economică a fermei depinde și de irigare, de depozitarea frigorifică, de accesul la cumpărători și de stabilitatea prețurilor. În producția de combustibil verde, linia tehnologică este relevantă, dar impactul depinde de certificare, de marketing, de accesul la clienți și, eventual, de energia regenerabilă. În turismul rural, tratarea apelor uzate este critică, dar eficiența energetică poate necesita și izolație sau panouri fotovoltaice.

A doua limită ține de faptul că relevanța financiară a grantului este foarte mare, dar programul ar putea deveni și mai relevant printr-un suport non-financiar mai structurat. Beneficiarii au apreciat asistența ODA, iar 76% au indicat că aceasta a fost adaptată nevoilor lor specifice. Totuși, interviurile sugerează că pregătirea dosarelor, identificarea soluțiilor tehnice optime, certificarea, marketingul și accesul la piață sunt domenii în care beneficiarii pot avea nevoie de sprijin suplimentar. Pentru unele companii, lipsa timpului managerial sau neîncrederea în consultanți externi poate reduce capacitatea de a accesa programe chiar atunci când nevoia este evidentă.

A treia limită ține de diferența dintre nevoile integrate ale beneficiarilor și categoriile eligibile ale programului. Unele investiții dorite nu au fost eligibile, iar beneficiarii le-au amânat sau le-au realizat din surse proprii. Aceasta indică faptul că ecologizarea IMM-urilor trebuie înțeleasă ca un proces gradual, nu ca o intervenție unică. Pentru ciclurile viitoare ale programului, relevanța ar putea fi sporită prin corelarea mai explicită cu alte instrumente ODA, prin trasee de sprijin complementar și prin servicii de orientare post-finanțare.

3.2 Coerență

Gradul de aliniere a obiectivelor Programului cu politicile relevante

Obiectivele și logica intervenției Programului sunt coerente cu documentele naționale de dezvoltare. Strategia „Moldova Europeană 2030” menționează explicit ecologizarea întreprinderilor mici și mijlocii, crearea locurilor de muncă verzi, promovarea ecoinovațiilor și ecoetichetării pentru produsele și serviciile IMM. Programul răspunde direct acestei priorități prin combinarea suportului informațional, instruirii, consultanței, mentoratului și finanțării nerambursabile pentru investiții în ecologizare.

Raportarea la PACC 2027 confirmă coerența cu politica IMM. PACC 2027 este principalul document de politică pentru dezvoltarea antreprenoriatului și urmărește sprijinirea dezvoltării economice durabile prin îmbunătățirea mediului de afaceri și creșterea competitivității antreprenoriale pentru întreprinderi productive, competitive și

inovatoare. Programul de Ecologizare a IMM-urilor susține exact această direcție, deoarece intervențiile eligibile sunt orientate spre modernizarea proceselor de producție/prestare a serviciilor, eficientizarea resurselor, reducerea costurilor operaționale pe termen mediu și creșterea capacității IMM-urilor de a răspunde cerințelor piețelor în care standardele de mediu devin tot mai importante.

Coerența cu politica națională de economie verde și circulară este foarte puternică. Programul transformă aceste priorități în măsuri accesibile IMM-urilor: autoevaluare, instruire, planificare, investiție, consultanță, standardizare și monitorizare.

În raport cu politicile de mediu și deșeurii, Programul este coerent atât prin obiective, cât și prin eligibilitatea costurilor. Strategia de mediu 2024–2030 include un obiectiv general privind promovarea economiei verzi, eficientizarea utilizării resurselor și dezvoltarea economiei circulare. Programul național pentru gestionarea deșeurilor 2023–2027 are ca scop dezvoltarea unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient, economic și protector pentru mediu și pentru sănătate. Programul de Ecologizare a IMM finanțează activități care merg în aceeași direcție: colectare selectivă, sortare, balotare, tratare a deșeurilor, valorificare energetică, ambalare ecologică, epurare/pre-epurare a apelor uzate, colectare și reutilizare a apelor pluviale, reducerea poluării aerului și solului.

Legătura explicită cu economia verde, economia circulară, ESG și standardele de mediu

Legătura cu economia verde este explicită și puternic integrată. Manualul include definiția economiei verzi, definește ecologizarea IMM-urilor ca adoptare a practicilor economiei verzi și include activități de instruire, consultanță și finanțare dedicate ecologizării. Pagina ODA precizează că Programul sprijină tranziția de la un model de dezvoltare bazat pe consum la unul care aplică principiile ecologizării și integrează măsurile economiei verzi în procesele de producție. Această formulare este convergentă cu logica Pactului Ecologic European, care urmărește o economie competitivă și eficientă în utilizarea resurselor.

Legătura cu economia circulară este, de asemenea, explicită. Aceste activități sunt coerente cu Planul UE pentru economia circulară, care acoperă întregul ciclu de viață al produselor și urmărește prevenirea deșeurilor și menținerea resurselor în economie pentru cât mai mult timp.

Legătura cu standardele de mediu și certificările este menționată direct. Programul finanțează servicii de consultanță și mentorat pentru implementarea standardelor și certificărilor ecologice, proceduri de obținere a certificatelor relevante pentru ecologizare, sistemul european de management ecologic și audit, precum și etichetarea ecologică la nivel național și internațional. Această componentă creează o punte între investițiile fizice și conformarea cu standardele europene, fiind relevantă pentru IMM-urile care doresc să participe la lanțuri valorice în care criteriile de mediu devin condiții de acces pe piață.

Dimensiunea ESG este prezentă explicit, dar încă într-o formă limitată. Manualul include, printre costurile eligibile, „implementarea principiilor și raportarea ESG (Environment, Social and Governance)”. Acest lucru este important, deoarece îl conectează pe beneficiar atât la investiții verzi, cât și la logica de raportare și responsabilitate corporativă. În același timp, compararea cu Taxonomia UE, CSRD/ESRS și VSME arată că Programul poate dezvolta o arhitectură mai completă de raportare ESG și criterii de tip „do no significant harm” pentru investițiile finanțate. Prin urmare, coerența cu ESG există, dar este mai permisivă și mai stimulativă decât obligatorie și standardizată.

Raportarea la cadrul european

Din perspectiva Pactului Ecologic European, Programul este coerent, deoarece susține decuplarea activității economice de degradarea mediului la nivelul IMM-urilor. Investițiile în tehnologii eficiente, reducerea poluării, gestionarea deșeurilor, reutilizarea apei și ecoinovațiile sunt în concordanță cu direcția europeană de transformare a economiei într-una modernă, competitivă și eficientă în utilizarea resurselor. Contribuția Programului se realizează prin mecanismele de sprijin: finanțare, instruire, consultanță și monitorizare.

În raport cu Strategia UE pentru IMM-uri, Programul este coerent prin accentul pus pe capacitatea IMM-urilor. Strategia UE urmărește sprijinirea IMM-urilor de toate dimensiunile și din toate sectoarele pentru tranziția sustenabilă și digitală. Programul ODA aplică aceeași logică la nivel național: oferă suport informațional și consultativ înainte de investiție, finanțare nerambursabilă pentru implementarea măsurilor și monitorizare post-finanțare. Această structură este adecvată pentru IMM-uri, deoarece barierele acestora sunt financiare, informaționale, tehnice și manageriale.

În raport cu Taxonomia UE și standardele ESG, Programul se află într-o etapă inițială de convergență. Taxonomia UE oferă o definiție comună a activităților economice sustenabile și ajută la orientarea investițiilor verzi, prevenind fragmentarea și riscul de greenwashing. CSRD/ESRS consolidează cerințele de raportare sustenabilă pentru companii, iar VSME oferă o soluție voluntară adaptată IMM-urilor. Programul conține deja

elemente compatibile - ESG, standarde, EMAS, ecoetichetare -, iar etapa următoare constă în transformarea acestora într-un cadru comun de raportare pentru beneficiari. Acest aspect indică o oportunitate de maturizare instituțională.

Tabelul 2. Principalele rezultate cantitative pentru evaluarea coerenței

Aspecte analizate	Rezultate principale	Interpretare
Participarea anterioară la un program ODA	66% - Da; 28% - Nu; 6% - Nu îmi amintesc / Nu știu	Arată continuitatea unei părți importante a beneficiarilor cu portofoliul ODA și susține interpretarea Programului ca pe o verigă în lanțul de sprijin pentru IMM-uri.
Obiectivele urmărite prin ecologizare	80% - modernizarea echipamentelor și calitatea produselor/serviciilor; 68% - reducerea costurilor operaționale; 64% - creșterea cifrei de afaceri; 56% - conformare la cerințe legale sau standarde de mediu; 52% - reducerea pierderilor/rebuturilor; 32% - schimbarea culturii organizaționale	Confirmă faptul că beneficiarii au perceput ecologizarea ca pe o investiție integrată în modernizare, competitivitate, conformare și responsabilitate față de mediu.
Motivele pentru recomandarea programului	78% - proces simplu și transparent; 76% - valoare adecvată a grantului; 76% - asistență adaptată; 66% - eligibilitate rezonabilă; 66% - economii operaționale; 64% - competitivitate; 36% - acces la piețe/clienti cu cerințe ecologice; 34% - certificare sau pregătire pentru certificare	Susține coerența procedurală și potrivirea designului programului cu nevoile beneficiarilor, dar evidențiază și potențialul de consolidare a legăturii cu piețele și cu standardele verzi.
Certificări ecologice deținute sau planificate	36% - nu dețin; 24% - intenționează; 16% - în proces de certificare; 14% - ISO 14001; 10% - alt standard/certificare; 4% - EMAS; 4% - eco-etichetare	Indică o aliniere încă parțială la standardele de mediu. Programul este coerent cu această direcție, dar certificarea rămâne o etapă viitoare pentru mulți dintre beneficiari.
Gradul de realizare a investiției planificate	76% - integral; 20% - într-o măsură mare; 4% - într-o măsură mică;	Deși indicatorul se referă mai ales la eficacitate, el susține și coerența internă: proiectele aprobate au fost, în majoritate, implementate conform intenției inițiale.

Coerența cu parcursul de dezvoltare al beneficiarilor

O primă dimensiune a coerenței este măsura în care investițiile finanțate au fost compatibile cu direcțiile reale de dezvoltare ale beneficiarilor. Interveniile indică faptul că Programul de Ecologizare a consolidat preocupări, investiții sau nevoi deja existente. În mai multe cazuri, beneficiarii aveau deja practici de reducere a consumului de resurse, de compostare, de eficientizare energetică, de sortare sau de modernizare a proceselor. Sprijinul ODA a intervenit, de regulă, asupra unei verigi critice care lipsea din acest parcurs.

Această constatare este susținută de obiectivele declarate în chestionar. La întrebarea privind obiectivele ecologizării, 80% dintre respondenți au indicat modernizarea echipamentelor și îmbunătățirea calității produselor sau serviciilor, iar 68% au indicat reducerea costurilor operaționale. Aceste rezultate arată că beneficiarii au integrat ecologizarea în dezvoltarea afacerii. Ecologizarea a fost percepută ca modalitate de a produce mai bine, mai eficient, cu costuri mai mici și cu o calitate mai ridicată. Această asociere este esențială pentru coerența programului: investițiile de mediu au fost integrate în logica de afaceri a IMM-urilor, ceea ce sporește șansele ca acestea să fie utilizate efectiv și menținute pe termen lung.

Figura 7. Efectele resimțite de Beneficiari ca urmare a participării la program (%)

Interviurile oferă exemple care ilustrează această integrare. În turismul rural, investiția în tratarea apelor uzate a completat o poziționare de ecoturism și alte măsuri deja adoptate de beneficiar, precum utilizarea materialelor naturale sau a echipamentelor cu consum redus. În agricultură, tocarea resturilor vegetale s-a integrat în lucrările anuale ale livezilor și viilor, completând mecanizarea gospodăriei. În producție, sistemele de aspirare, filtrare și compactare a deșeurilor au completat fluxul tehnologic și au rezolvat probleme care afectau simultan mediul de lucru, calitatea produselor și gestionarea spațiului. În sere, colectarea apei de ploaie a transformat un risc operațional — inundațiile — într-o resursă productivă utilizată pentru irigare.

„Tot cartonul care înainte umplea un microbuz, acum îl putem comprima în doi baloți.” (beneficiar din industria prelucrătoare)

Prin urmare, coerența internă a intervențiilor este ridicată. Investițiile au fost componente legate de procesele principale ale companiilor: tratarea apelor uzate în turism, controlul climatului în producție indoor, irigarea în sere, gestionarea biomasei în agricultură și controlul prafului sau al deșeurilor în producție. Această integrare operațională este un argument important pentru faptul că Programul a fost proiectat și accesat într-o manieră compatibilă cu nevoile reale ale întreprinderilor.

Coerența cu alte instrumente ODA și cu sprijinul anterior

O a doua dimensiune a coerenței este relația dintre Programul de Ecologizare și alte instrumente ODA. Pentru acești beneficiari, ecologizarea a putut funcționa ca o etapă specializată de mediu într-un traseu mai larg, care putea include lansare, dezvoltare, re tehnologizare, digitalizare, competitivitate sau acces la finanțare.

Interviurile confirmă această lectură. În majoritatea situațiilor descrise în interviuri, sprijinul pentru ecologizare a completat investițiile productive și a adăugat o dimensiune de mediu modernizării afacerii.

Această complementaritate ar putea fi valorificată mai explicit în designul viitor al programelor. Dacă o parte semnificativă a beneficiarilor Programului de Ecologizare a mai avut contact cu ODA, atunci portofoliul instituției poate fi organizat mai clar ca un traseu de dezvoltare: diagnostic, investiții de bază, re tehnologizare, ecologizare, digitalizare, certificare, acces la piață. O asemenea abordare ar consolida coerența dintre instrumente și ar reduce riscul ca beneficiarii să caute singuri combinații de sprijin, fără orientare strategică.

Coerența cu economia verde, economia circulară și standardele de mediu

Programul de Ecologizare este coerent cu direcțiile economiei verzi și circulare deoarece finanțează intervenții care reduc consumul de resurse, poluarea și deșeurile sau transformă fluxurile reziduale în resurse utile. Această coerență rezultă atât din interviuri, cât și din răspunsurile la chestionar. Astfel, 56% dintre respondenți au indicat conformarea la cerințele legale sau la standardele naționale și europene de mediu, iar 52% au menționat reducerea pierderilor de materie primă sau a rebuturilor în procesul de producție. Aceste date indică faptul că beneficiarii au perceput ecologizarea ca pe o schimbare asociată cu standarde, pierderi, resurse și eficiență.

Interviurile arată că această legătură are forme diferite în funcție de sector. În cazul deșeurilor organice, coerența cu economia circulară este evidentă: crengile, paiele, rumegușul sau alte resturi devin materie primă pentru peleți, brichete sau alte utilizări, în loc să fie arse sau aruncate. În agricultură, resturile vegetale sunt tocate și

reintegrate în sol, contribuind la reducerea arderii și la menținerea materiei organice. În producție, cartonul și pelicula sunt sortate, compactate și valorificate, în loc să fie evacuate ca deșeu mixt. În cazul apei, colectarea apei de ploaie sau tratarea apelor uzate reduce presiunea asupra resurselor și diminuează riscul de poluare.

Totuși, coerența cu standardele de mediu este mai avansată la nivel de intenție și de practică operațională decât la nivel de certificare formală. Datele arată că 36% dintre respondenți nu dețin certificări ecologice, 24% intenționează să obțină o astfel de certificare, iar 16% sunt în proces de obținere a unei astfel de certificări. În același timp, există beneficiari care au deja ISO 14001 (14%), alte standarde sau certificări (10%), EMAS (4%) sau ecoetichetare (4%).

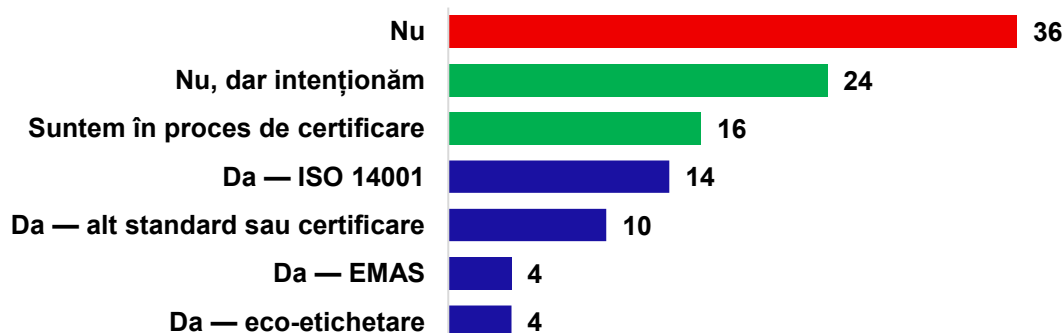

Figura 8. Ponderea beneficiarilor ce dețin certificate (%)

Această distribuție sugerează că Programul este coerent cu direcția de instituționalizare a practicilor de mediu și a produs, în special, un prim pas sau o etapă intermediară către standarde de mediu mai avansate pentru mulți beneficiari.

Din perspectiva evaluării, această constatare este importantă. Dacă Programul urmărește atât reducerea punctuală a impactului asupra mediului, cât și alinierea IMM-urilor la cerințe europene, investițiile în echipamente ar putea fi completate cu servicii de ghidare privind standardele, auditul de mediu, certificarea, ecoetichetarea sau raportarea ESG simplificată pentru IMM-uri. Acest lucru ar transforma coerența operațională observată în interviuri într-o coerență instituțională mai puternică, vizibilă și prin certificări, proceduri interne și indicatori monitorizați.

Coerența procedurală și calitatea suportului oferit beneficiarilor

Coerența unui program se referă atât la alinierea obiectivelor, cât și la modul în care mecanismul de implementare este perceput de beneficiari ca fiind logic, previzibil și adecvat nevoilor acestora. Datele din chestionar arată o apreciere pozitivă a designului procedural. 78% dintre respondenți au indicat procesul simplu și transparent ca motiv pentru recomandarea programului, 76% au apreciat valoarea grantului ca fiind adecvată și accesibilă, 76% au menționat asistența adaptată nevoilor specifice, iar 66% au indicat condițiile de eligibilitate ca fiind rezonabile și ușor de îndeplinit. Aceste rezultate susțin concluzia că Programul a avut o coerență procedurală ridicată din perspectiva beneficiarilor.

Această apreciere este completată de interviuri. În același timp, interviurile indică și variații în calitatea suportului: unii beneficiari au considerat consultanța utilă și adaptată, în timp ce alții au remarcat că implicarea depinde de factorul uman.

Datele privind realizarea investiției, conform planului, susțin și ele coerența internă a mecanismului. 76% dintre respondenți au raportat că investiția a fost realizată integral conform planului, iar 20% într-o măsură mare; nicio companie nu a indicat că investiția a fost semnificativ diferită de planul inițial. Aceasta sugerează o bună corespondență între nevoia formulată, investiția aprobată și implementarea efectivă. Ajustările menționate în interviuri au fost, în general, limitate și justificate tehnic, cum ar fi redimensionarea unei stații de epurare în funcție de necesitățile reale sau utilizarea economiilor pentru componente legate de colectarea apei.

„Uneori nimerești un consultant implicat, care încearcă să înțeleagă problema și să ajute, iar altelei cineva caută motive de ce nu se poate.” (beneficiar producție indoor, citat tradus din rusă)

Coerența cu nevoile sectoriale și cu lanțurile de investiții ale IMM-urilor

Analiza integrată indică faptul că investițiile finanțate au fost coerente cu nevoile sectoriale ale beneficiarilor, dar și că acestea au reprezentat doar o parte a unor lanțuri mai largi de investiții. În agricultură, de exemplu, gestionarea resturilor vegetale este coerentă cu obiectivele de mediu, dar beneficiarii au indicat nevoi conexe

precum irigarea, depozitarea frigorifică, accesul la piețe și reducerea costurilor combustibilului. În producție, controlul prafului și compactarea deșeurilor sunt coerente cu procesele de lucru, dar alte investiții, precum energia regenerabilă, modernizarea spațiilor sau certificarea, ar putea amplifica impactul. În turismul rural, tratarea apelor uzate este esențială, însă beneficiarii au menționat și nevoi de eficiență energetică și de izolare.

Această constatare arată că ecologizarea IMM-urilor trebuie înțeleasă ca un proces gradual. Astfel, o investiție de ecologizare poate fi coerentă cu activitatea curentă, dar, pentru a produce efecte maxime, trebuie conectată la alte componente ale modelului de afaceri: energie, apă, depozitare, logistică, certificare, piață, instruire și managementul intern al proceselor.

3.3 Eficacitatea

Tabelul 3. Principalele rezultate cantitative pentru evaluarea eficacității

Aspecte analizate	Rezultate principale	Interpretare
Gradul de realizare a investiției planificate	76% integral; 20% în mare măsură; 4% în mică măsură;	Confirmă o rată ridicată de implementare a investițiilor finanțate.
Durata de la depunere până la implementare	77,6% - 1-6 luni; 12,2% - sub 1 lună; 10,2% - 6-12 luni;	Indică un ritm de implementare relativ rapid, compatibil cu atingerea obiectivelor imediate.
Efectele financiare și operaționale ale programului	76% modernizare; 74% reducerea impactului asupra mediului; 68% calitate; 60% eficiență/productivitate; 56% costuri; 56% capacitate	Arată că programul a produs simultan rezultate tehnice, de mediu și operaționale.
Impactul programului asupra afacerii	30% foarte mare; 46% mare; 24% parțial; 0% mic/deloc	Confirmă că beneficiarii atribuie programului o contribuție importantă la schimbările produse.
Efecte non-financiare	72% condiții de muncă; 60% reputație; 52% motivația echipei; 48% competențe noi; 40% relații cu clienți/parteneri	Indică efecte organizaționale și calitative care susțin eficacitatea investițiilor.
Monitorizarea cantitativă a reducerii deșeurilor	8% au date documentate; 38% monitorizează informal; 30% nu monitorizează; 24% nu se aplică	Arată că există rezultate de mediu, dar măsurarea lor formală rămâne limitată.
Indicatorii de mediu monitorizați	46% energie electrică; 42% emisii în aer/sol/apă; 36% apă; 24% deșeuri; 14% niciun indicator	Confirmă existența unor practici de urmărire, dar și nevoia unui cadru de monitorizare mai standardizat.

Realizarea obiectivelor imediate ale proiectelor finanțate

Prima dimensiune a eficacității este realizarea obiectivelor imediate asumate prin proiecte. Ponderea beneficiarilor care au implementat integral sau în mare măsură investiția planificată (96%) indică o bună capacitate a Programului de a susține proiecte implementabile și utilizate eficient.

Interviurile confirmă că investițiile finanțate nu au rămas doar la nivel formal. Eficacitatea se vede în funcționalitatea practică: apa este tratată sau reutilizată, deșeurile sunt compactate sau valorificate, praful este captat, resturile vegetale sunt tocate, iar sistemele climatice stabilizează producția. Ritmul implementării susține această apreciere. 77,6% dintre respondenți au indicat că durata de la depunere până la implementare a fost între 1 și 6 luni, 12,2% au indicat sub 1 lună, iar 10,2% au indicat între 6 și 12 luni. Nu au fost raportate cazuri de peste 12 luni. Această distribuție sugerează că majoritatea proiectelor au fost realizate într-un interval compatibil cu obiectivele imediate ale programului. Interviurile completează această constatare prin faptul că

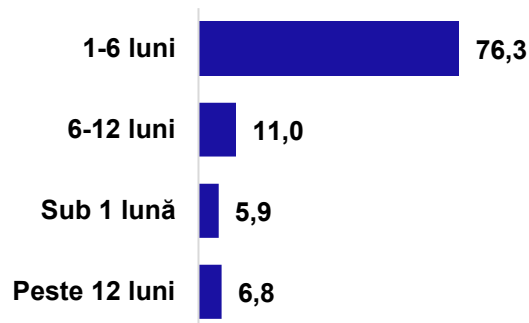

Figura 9. Durata de la aplicare la implementare.

Întârzierile apărute, în unele cazuri, au fost legate mai ales de logistică, de importuri sau de producție la comandă, nu de blocaje sistematice generate de ODA.

Totuși, realizarea investiției trebuie interpretată ca eficacitate în atingerea obiectivelor punctuale ale proiectelor și ca etapă din tranziția verde a întreprinderii. În mai multe cazuri, investiția finanțată reprezintă o verigă importantă dintr-un plan mai amplu: beneficiarii menționează ulterior panouri fotovoltaice, certificări de mediu, extinderea pieței, alte echipamente, irigare sau depozitare. Această observație arată că Programul a fost eficace în realizarea unor schimbări imediate, în timp ce transformarea completă a practicilor de afaceri necesită intervenții succesive și complementare.

Schimbări produse în procesele de lucru și în managementul resurselor

A doua dimensiune a eficacității ține de modificarea proceselor de lucru ale întreprinderii. Datele din chestionar indică faptul că beneficiarii percep Programul ca un instrument care a modernizat procesele și a îmbunătățit modul de utilizare a resurselor. Astfel, 76% dintre respondenți au indicat modernizarea utilajelor, tehnologiilor sau proceselor, iar 60% au indicat creșterea eficienței sau productivității. Această combinație este relevantă pentru eficacitate deoarece arată că investițiile au produs schimbări în funcționarea companiilor și în dotarea lor materială.

În interviuri, schimbările procesuale apar în sectoare diferite, dar au o logică similară. În agricultură, resturile vegetale sunt mărunțite și reintegrate în sol, în locul gestionării prin ardere sau evacuare. În producția în sere, apa de ploaie a devenit o resursă de irigare și a redus riscul de inundații. În producția de mobilă, praful și ambalajele sunt gestionate prin fluxuri tehnice de captare, sortare, compactare și valorificare. În producția indoor, climatul este controlat prin sisteme automatizate care mențin temperatura și calitatea aerului.

„Acum se fărâmă pe loc și rămâne și ca îngrășământ pentru pământ.” (beneficiar agricol, livezi și vie)

„Deșeuri nu mai avem, totul se transformă în peleți pe care oamenii îi folosesc pentru încălzire.” (beneficiar producător de combustibil din biomasă)

Aceste schimbări sunt importante deoarece ecologizarea devine eficace atunci când este incorporată în fluxul normal al întreprinderii. Astfel, Programul a reușit să transforme obiectivul general de ecologizare în practici operaționale concrete.

Eficacitatea operațională este susținută și de efectele asupra capacității de producție sau de prestare. 56% dintre respondenți au indicat creșterea capacității de producție sau de prestare. În interviuri, acest efect se manifestă prin capacitatea de a lucra mai stabil, de a reduce pierderile, de a evita blocajele după ploi, de a organiza mai bine spațiul de producție sau de a valorifica deșeurile care, anterior, generau costuri. Prin urmare, Programul a produs efecte funcționale care susțin atât obiectivele de mediu, cât și capacitatea întreprinderilor de a opera mai eficient.

Rezultatele de mediu ale intervențiilor finanțate

Eficacitatea Programului trebuie evaluată în mod special prin prisma rezultatelor de mediu, deoarece acestea reprezintă finalitatea distinctivă a intervenției. Datele din chestionar arată că 74% dintre respondenți au indicat reducerea impactului asupra mediului ca efect al Programului. Aceasta este una dintre cele mai ridicate ponderi din setul de efecte raportate și confirmă că beneficiarii percep investițiile ca având o contribuție reală la ecologizarea activității și la modernizarea generală a afacerii.

Interviurile explică mai detaliat această reducere a impactului asupra mediului. În domeniul apei, rezultatele sunt legate de tratarea apelor uzate și de reutilizarea apei de ploaie. În domeniul deșeurilor, acestea includ reducerea arderii resturilor vegetale, transformarea biomasei în combustibil, compactarea ambalajelor și valorificarea fluxurilor de carton sau de peliculă. În domeniul aerului, rezultatele sunt asociate cu reducerea prafului, filtrarea particulelor și îmbunătățirea condițiilor de lucru. Aceste rezultate sunt consistente cu obiectivele Programului și arată că finanțarea a fost orientată către intervenții cu un conținut ecologic clar.

Totuși, analiza integrată indică o limitare importantă: rezultatele de mediu sunt raportate mai degrabă descriptiv decât standardizat. Eficacitatea proiectelor rămâne valabilă la nivel operațional, iar măsurarea rezultatelor de mediu trebuie formalizată mai bine la nivelul beneficiarilor.

O situație similară apare în cazul indicatorilor de mediu monitorizați: 46% dintre respondenți au indicat energia electrică, 42% emisiile în aer, sol sau apă, 36% apa, 24% deșeurile generate, 10% gazele naturale, iar 14% nu monitorizează niciun indicator.

Această limitare este importantă pentru formularea concluziei. Pentru ciclurile viitoare, eficacitatea ar putea fi demonstrată mai riguros dacă ODA ar solicita un set minim de indicatori pe tipuri de investiții: tone de deșeurilor valorificate, metri cubi de apă colectată sau reutilizată, kWh economisiți, volume de ape uzate tratate, suprafețe agricole pe care biomasa este reintegrată în sol sau frecvența evacuării deșeurilor înainte și după investiție.

Efecte asupra calității, productivității și condițiilor de muncă

Eficacitatea Programului este confirmată și de efectele sale asupra calității produselor, productivității și condițiilor de muncă. 68% dintre respondenți au indicat îmbunătățirea calității produselor sau serviciilor, iar 60% au indicat creșterea eficienței sau productivității. Aceste rezultate arată că investițiile de ecologizare au generat beneficii directe pentru activitatea economică și pentru mediu. În cazul IMM-urilor, această legătură este esențială pentru acceptarea și menținerea practicilor ecologice.

„Au observat-o din prima. Toți au fost de acord să sorteze deșeurile.” (beneficiar din industria prelucrătoare)

Interviurile oferă exemple concrete ale acestei legături. Reducerea prafului în producția de mobilă îmbunătățește calitatea aerului din hală și a suprafețelor prelucrate, deoarece particulele fine pot afecta finisajele. Colectarea apei de ploaie în sere reduce presiunea asupra resurselor de apă, susține o fertilizare mai bună și poate prelungi durata de utilizare a benzilor de picurare. Controlul climatului în producția indoor este o măsură de eficiență energetică și o condiție pentru stabilitatea ciclurilor de creștere și reducerea pierderilor. Prin urmare, eficacitatea investițiilor se manifestă prin efecte integrate asupra mediului, calității și funcționării economice.

Datele privind efectele non-financiare întăresc această concluzie. Astfel, 72% dintre respondenți au indicat îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru angajați, 60% îmbunătățirea imaginii sau reputației companiei, 52% creșterea motivației echipei, iar 48% dobândirea de noi competențe sau cunoștințe.

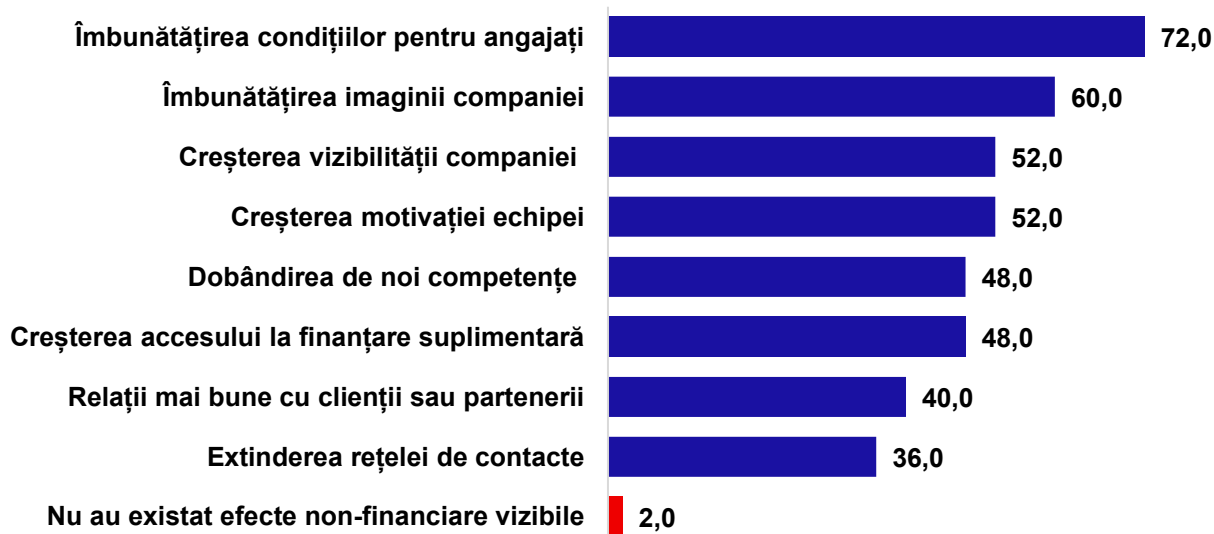

Figura 10. Efectele nonfinanciare ale Programului.

Aceste rezultate arată că Programul a produs schimbări organizaționale asociate investiției. În interviuri, beneficiarii au descris spații de lucru mai curate, reducerea efortului manual, instruirea angajaților pentru procese noi, adaptarea procedurilor de fertilizare sau acceptarea rapidă a sortării deșeurilor atunci când infrastructura este clară și accesibilă.

Prin urmare, eficacitatea Programului trebuie analizată dincolo de atingerea obiectivelor tehnice. Investițiile au schimbat modul în care companiile lucrează, comunică intern și își organizează spațiul de producție. Chiar dacă unele rezultate nu sunt ușor de cuantificat în date financiare, ele sunt relevante pentru evaluare: un spațiu mai curat, un risc mai mic pentru angajați, un proces mai stabil sau o echipă mai motivată sunt rezultate care susțin durabilitatea efectelor și justifică utilitatea programului.

Contribuția Programului la schimbările observate

Un aspect important al eficacității este măsura în care beneficiarii atribuie schimbările sprijinului primit prin Program. În acest sens, 30% dintre respondenți au indicat un impact foarte mare asupra afacerii, 46% un impact mare și 24% un impact parțial. Niciun respondent nu a indicat impact mic sau inexistent. Această distribuție arată că beneficiarii percep o legătură puternică între finanțarea ODA și rezultatele obținute, chiar dacă unele

efecte economice mai largi depind și de alți factori, cum ar fi piața, prețurile, cererea, clima sau capacitatea managerială.

Interviurile confirmă această atribuire, dar într-un mod nuanțat. Această prudență este utilă pentru evaluare, deoarece indică faptul că efectele imediate sunt clar atribuibile, în timp ce efectele economice mai largi trebuie interpretate ca fiind influențate de mai mulți factori.

Eficacitatea proiectelor a fost susținută și de flexibilitatea rezonabilă a procesului de implementare. Interviurile arată că, în unele cazuri, proiectele au necesitat ajustări tehnice, prelungiri de termen sau redirectionarea unor economii, fără ca acestea să afecteze atingerea obiectivelor. Un exemplu relevant este ajustarea dimensiunii unei stații de epurare atunci când soluția inițială s-a dovedit mai mare decât era necesar. Într-un alt caz, o economie de curs valutar a fost utilizată, cu acordul ODA, pentru componente legate de colectarea apei de ploaie. În alte situații, importul unor utilaje sau bunuri a generat întârzieri, dar timpul suplimentar acordat a permis finalizarea proiectelor.

*„Am primit timp adițional, iar datorită acestei flexibilități proiectul s-a implementat până la capăt.”
(beneficiar agricol, sere)*

Limite ale eficacității și ale probelor disponibile

Limitările principale țin de auto-raportarea unei părți a rezultatelor, de monitorizarea neuniformă a indicatorilor de mediu și de maturitatea diferită a investițiilor. Aceste limite mențin necesitatea unor indicatori tehnici minimi, pe tipuri de investiții, precum și a monitorizării post-implementare la 12 și 24 de luni.

3.4 Eficiența

Tabelul 4. Principalele rezultate cantitative pentru evaluarea eficienței

Aspecte analizate	Rezultate principale	Interpretare
Durata de la depunerea dosarului până la implementare	77,6% - 1-6 luni; 12,2% - sub 1 lună; 10,2% - 6-12 luni;	Indică o implementare relativ rapidă și lipsa unor întârzieri majore, sistemice.
Principala dificultate întâmpinată	42% - fără dificultăți majore; 30% - pregătirea documentelor; 16% - contribuția proprie; 6% - achiziția/implementarea; 2% - tranșe/rambursare; 0% - monitorizarea	Arată că principala sursă de cost administrativ este etapa de aplicare, nu cea de implementare sau de monitorizare.
Complexitatea procesului de aplicare	46% - nici simplu, nici complicat; 40% - simplu; 6% - foarte simplu; 8% - complicat; 0% - foarte complicat	Confirmă accesibilitatea rezonabilă a procedurilor pentru beneficiarii care au depus cerere.
Adecvarea cofinanțării proprii	75,5% - potrivită în deplină măsură; 18,4% - parțial; 6,1% - a creat presiuni de lichiditate	Sugerează că mecanismul de cofinanțare a mobilizat resurse private, fără presiuni excesive, pentru majoritatea beneficiarilor.
Efecte financiare și operaționale	76% - modernizare; 60% - eficiență/productivitate; 56% - reducerea costurilor; 56% - creșterea capacității; 74% - reducerea impactului asupra mediului	Arată că investițiile au generat simultan beneficii economice, operaționale și de mediu.
Motive pentru recomandarea programului	78% - proces simplu și transparent; 76% - grant adecvat; 76% - asistență adaptată; 66% - eligibilitate rezonabilă; 66% - economii operaționale; 64% - competitivitate	Confirmă percepția pozitivă asupra raportului dintre efortul de participare și beneficiile obținute.
Riscuri și obstacole pentru eficiența investițiilor	22,4% costuri energetice/materii prime, 14,3% piață, 12,2% personal; 12% cerere redusă pentru produse ecologice	Evidențiază factori externi care pot reduce conversia investițiilor în beneficii economice maxime.

Eficiența administrativă și costurile de participare

Din perspectiva beneficiarilor, Programul de Ecologizare a avut o eficiență administrativă relativ ridicată. Această percepție este confirmată de chestionar: 78% dintre respondenți au indicat procesul simplu și transparent ca motiv pentru care ar recomanda programul, iar 76% au menționat asistența adaptată nevoilor specifice.

Rezultatele susțin aceeași concluzie. În total, 46% dintre respondenți au considerat procesul nici simplu, nici complicat, 40% simplu și 6% foarte simplu. Doar 8% l-au considerat complicat, iar niciun respondent nu l-a calificat drept foarte complicat. Aceste date sugerează că programul a reușit să mențină un echilibru rezonabil între cerințele de control ale finanțării publice și accesibilitatea pentru IMM-uri. Într-un program de grant, simplificarea excesivă poate crește riscurile de neeligibilitate și de utilizare necorespunzătoare a fondurilor, în timp ce o procedură prea greoaie reduce absorbția. Din perspectiva beneficiarilor chestionați, Programul pare să fi evitat, în mare parte, această a doua problemă.

Totuși, etapa de pregătire a dosarului rămâne principala sursă de costuri administrative. 30% dintre respondenți au indicat pregătirea documentelor drept principala dificultate întâmpinată. În interviuri, această problemă apare mai ales în cazul întreprinderilor mici, al afacerilor de familie sau al beneficiarilor care nu dispun de personal administrativ specializat.

În același timp, 42% dintre respondenți au declarat că nu au întâmpinat dificultăți majore, ceea ce indică o experiență generală pozitivă. Dificultățile legate de achiziția sau implementarea investiției au fost menționate de numai 6%, mecanismul de tranșe sau de rambursare de 2%, iar monitorizarea după finanțare de 0% dintre respondenți ca dificultate principală.

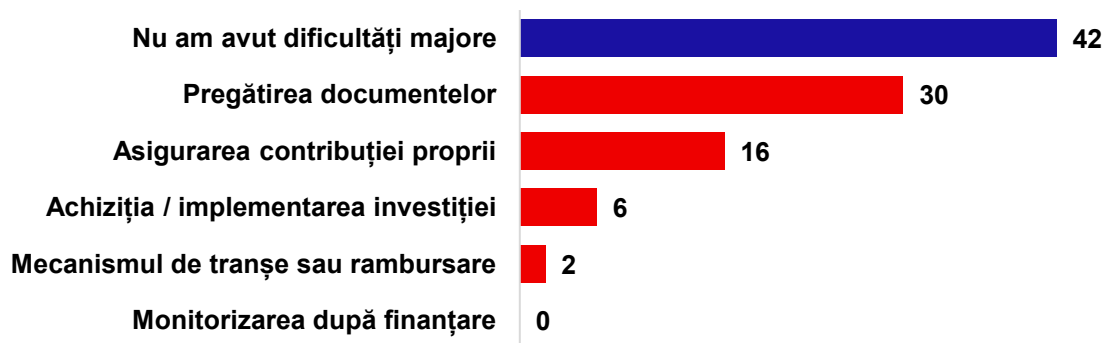

Figura 11. Dificultăți majore întâmpinare. (%)

Aceste date sunt importante deoarece arată că, după depășirea etapei de aplicare, procesul de implementare a fost, în general, eficient și nu a generat blocaje administrative semnificative.

Prin urmare, eficiența administrativă a Programului este bună, dar poate fi îmbunătățită prin măsuri ținute la etapa de aplicare. O asemenea ajustare ar crește eficiența de ansamblu prin reducerea timpului investit de beneficiari și prin atragerea unor antreprenori care au proiecte relevante, dar ezită să aplice din cauza poverii administrative percepute.

Eficiența temporală a implementării

Durata implementării reprezintă o dimensiune esențială a eficienței, mai ales într-un program investițional în care beneficiile pentru mediu și pentru companie apar doar după instalarea și utilizarea efectivă a echipamentelor. Datele chestionarului arată că Programul a avut o eficiență temporală bună: 77,6% dintre respondenți au raportat o perioadă de 1-6 luni de la depunerea dosarului până la implementare, 12,2% sub o lună și 10,2% între 6 și 12 luni; nicio companie nu a raportat un termen mai mare de 12 luni.

Această distribuție confirmă observațiile din interviuri, în care beneficiarii au descris implementări relativ rapide, cu termene gestionabile și fără întârzieri semnificative imputabile ODA-ului. Atunci când au existat întârzieri, acestea au fost legate mai ales de factori externi: importuri, furnizori, logistică, producție la comandă sau situații regionale vulnerabile. În asemenea cazuri, beneficiarii au apreciat flexibilitatea ODA, inclusiv acordarea de timp suplimentar pentru finalizarea investiției. Flexibilitatea a protejat eficiența intervenției, deoarece a permis finalizarea proiectelor în locul anulării sau blocării lor din cauze pe care beneficiarii nu le puteau controla.

Eficiența temporală trebuie analizată prin durata până la implementare și prin economiile de timp generate după punerea în funcțiune a investițiilor.

Eficiența mecanismului financiar și rolul cofinanțării

Mecanismul de finanțare al Programului a fost perceput ca fiind eficient de majoritatea beneficiarilor. Datele arată că 75,5% dintre respondenți au considerat cofinanțarea proprie potrivită în deplină măsură, 18,4% parțial potrivită, iar 6,1% au indicat că aceasta a creat presiuni asupra lichidității. Aceste rezultate sugerează că cerința de contribuție proprie a fost, în general, compatibilă cu capacitatea financiară a beneficiarilor incluși în program. Din perspectivă evaluativă, aceasta este o constatare pozitivă, deoarece cofinanțarea contribuie la asumarea investiției și reduce riscul utilizării grantului în mod pasiv.

Interviurile confirmă faptul că beneficiarii au asociat grantul cu propriile eforturi investiționale. În mai multe cazuri, contribuția proprie a acoperit lucrări conexe, instalare, săpături, amenajări, componente neeligibile sau completări necesare pentru funcționarea investiției. Acest model este eficient deoarece finanțarea publică acoperă nucleul investiției de ecologizare, iar beneficiarul mobilizează resurse suplimentare pentru integrarea acesteia în activitatea reală a întreprinderii. Astfel, fiecare leu de grant atrage o contribuție privată și crește șansele ca investiția să fie utilizată eficient.

„Dacă nu exista sprijinul programului, nu-mi imaginez cum am fi continuat lucrul mai departe, cu atâtea cheltuieli.” (beneficiar agricol, livezi și vie)

Un alt argument privind eficiența mecanismului financiar este adiționalitatea sprijinului. Interviurile confirmă această interpretare: unii beneficiari au precizat că ar fi ales soluții mai ieftine și mai puțin performante, iar alții că ar fi avut nevoie de mai mulți ani pentru a ajunge la același rezultat.

Valoarea finanțării a fost un element central al eficienței percepute: 61,2% dintre respondenți au indicat valoarea grantului ca cel mai important beneficiu al programului, iar 26,5% au indicat posibilitatea de a investi în afacere.

Eficiența operațională și economiile generate

Cea mai solidă dovadă a eficienței Programului este reprezentată de efectele operaționale raportate de beneficiari. Datele chestionarului arată că 60% dintre respondenți au indicat creșterea eficienței sau productivității, 56% reducerea costurilor, 56% creșterea capacității de producție sau prestare, iar 76% modernizarea utilajelor, tehnologiilor sau proceselor. Aceste rezultate indică faptul că investițiile de ecologizare au produs beneficii pentru mediu și au îmbunătățit performanța economică a întreprinderilor.

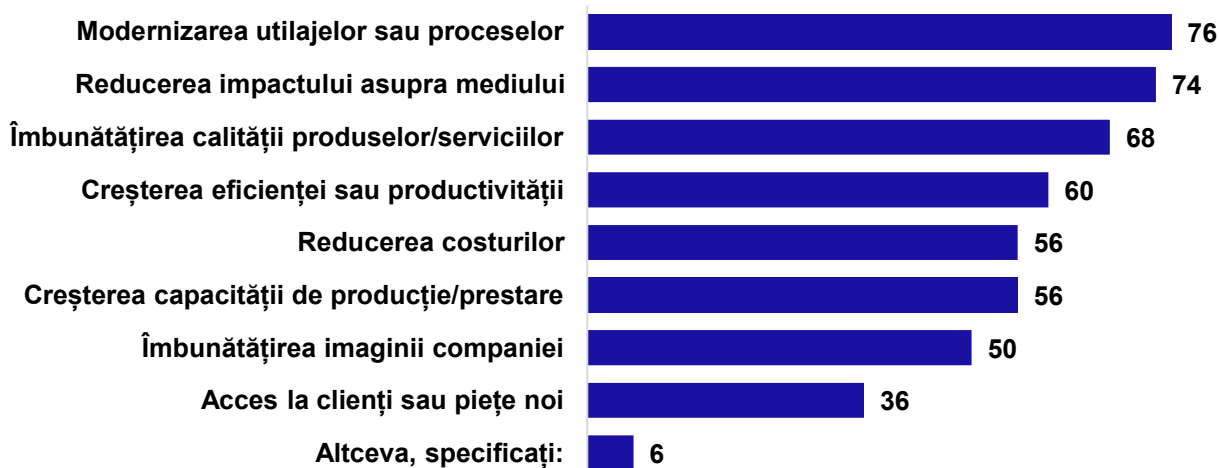

Figura 12. Efectele operaționale ale Programului. (%)

Interviurile oferă o explicație concretă pentru aceste rezultate. În domeniul apei, investițiile au redus costurile de vidanjarie sau de irigare și au permis utilizarea apei de ploaie ca resursă gratuită. În producție, echipamentele de aspirare, filtrare și compactare au redus timpul de curățenie, volumul deșeurilor, costurile de evacuare și spațiul necesar pentru ambalaje. În agricultură, tocătoarele sau alte utilaje au diminuat dependența de servicii externe și au redus efortul manual. În producția indoor, sistemele de climatizare au redus consumul energetic și au stabilizat procesele tehnologice. Aceste exemple ilustrează un mecanism comun: investiția ecologică devine eficientă atunci când rezolvă simultan o problemă de mediu și una operațională.

„Consumul este aproximativ cu 35-38% mai mic în medie anuală.” (beneficiar producție indoor)

„Linia de picurare o schimbam în fiecare an. Acum, apa fiind cu mai puține săruri, putem reutiliza acest plastic și doi-trei ani.” (beneficiar agricol, sere)

„Investiția ne ajută să economisim timp și bani; ceea ce înainte făceam manual sau prin servicii externe, acum putem face intern.” (beneficiar agricol, livezi și vie)

Această constatare este susținută de răspunsurile oferite de beneficiari: 66% dintre respondenți au indicat că investiția de ecologizare a generat economii operaționale măsurabile legate de energie, apă sau deșeuri, iar 64% au menționat contribuția programului la creșterea competitivității afacerii. Din punct de vedere evaluativ, aceste date confirmă că Programul a finanțat soluții cu valoare practică și efecte economice percepute de beneficiari. Pentru IMM-uri, această legătură dintre mediu și competitivitate este esențială pentru menținerea investițiilor pe termen lung.

Eficiența operațională include și o dimensiune de utilizare mai eficientă a resurselor. Investițiile finanțate au transformat fluxuri care anterior generau costuri sau pierderi în resurse utile: apa de ploaie devine o resursă pentru irigare; deșeurile organice devin materie primă pentru combustibil sau sunt reintroduse în sol; cartonul și pelicula sunt compactate și valorificate; praful este captat la sursă; energia este utilizată mai eficient prin sisteme tehnice moderne.

Totuși, trebuie menționat că eficiența operațională este în mare parte auto-raportată. Beneficiarii oferă exemple credibile de economii și reduceri de costuri, dar Programul nu pare să dispună, în toate cazurile, de date standardizate înainte/după. Pentru o evaluare viitoare mai robustă, ar fi utilă colectarea unor indicatori simpli: consum de energie, consum de apă, costuri de evacuare a deșeurilor, costuri de vidanjare, timp de muncă alocat proceselor relevante, cantități de deșeuri valorificate sau venituri din materiale reciclabile. Această colectare ar permite o demonstrație mai riguroasă a eficienței și a raportului calitate-preț.

Factori care limitează eficiența

Eficiența investițiilor poate fi limitată de costurile energetice și ale materiilor prime, de cererea insuficientă pentru produse sau servicii ecologice, de lipsa personalului calificat și de costurile de mentenanță. În același timp, 28,6% dintre respondenți nu au identificat riscuri majore, iar 32% nu au indicat obstacole majore în ecologizare. Eficiența este mai ridicată acolo unde echipamentul este integrat în procesul curent, reduce costuri recurente și are costuri de exploatare previzibile.

3.5 Impactul

3.5.1 Analiza indicatorilor economici-cheie

Analiza indicatorilor economici-cheie a fost realizată utilizând anul anterior aplicării la Program drept bază de comparație, iar anul 2025 drept an curent, acesta fiind ultimul an pentru care au fost disponibile date complete la momentul evaluării.

Rezultatele sunt prezentate pe cohorte de finanțare (2023, 2024 și 2025), deoarece beneficiarii au avut perioade diferite de expunere la efectele investițiilor. Cohorta 2023 a avut mai mult timp pentru implementarea și maturizarea rezultatelor, în timp ce, pentru beneficiarii din 2025, efectele sunt încă incipiente.

Indicatorii trebuie interpretați cu prudență: evoluțiile observate pot reflecta atât contribuția Programului, cât și dezvoltarea naturală a afacerilor, condițiile de piață, investițiile proprii sau alte surse de sprijin. Totuși, direcția generală a evoluțiilor este coerentă cu efectele raportate în sondaj și în interviuri.

Tabelul 5. Dinamica indicatorilor economici-cheie: anul 2025 față de anul de dinaintea aplicării la Program

Indicator	Anul aplicării 2023	Anul aplicării 2024	Anul aplicării 2025
Numărul de angajați	+151,7	+22,1	+8,7
Plăți salariale	+338,8	+49,2	+16,9
Salariul mediu	+45,7	+22,8	+0,4
Venituri declarate	+189,1	+51,5	+3,3
Profit / pierdere	+549,1	+48,5	+21,0
Productivitatea muncii	+122,0	+19,9	+36,1
Contribuții fiscale	+303,6	+41,0	+13,7

Cea mai puternică dinamică apare în cohorta 2023, unde se observă creșteri substanțiale ale ocupării, plăților salariale, veniturilor, profitului, productivității și contribuțiilor fiscale. Acest rezultat este compatibil cu o perioadă mai lungă de utilizare a investițiilor și cu probabilitatea ca efectele economice să se consolideze în timp.

Pentru cohortele 2024 și 2025, creșterile sunt mai moderate, mai ales pentru indicatorii care au nevoie de mai multe cicluri operaționale pentru a se reflecta în datele fiscale. Din această perspectivă, monitorizarea la 24 și 36 de luni ar fi utilă pentru a surprinde maturizarea completă a efectelor.

3.5.2 Analiza financiară

Analiza financiară ex post examinează în ce măsură programul generează fluxuri financiare suficiente pentru a-și acoperi costurile. După cum este menționat în partea metodologică a raportului, fluxurile financiare (de numerar) sunt analizate pe o perioadă post-implementare de 10 ani și sunt actualizate la anul de referință 2026, utilizând o rată de actualizare financiară de 8%, pentru a determina indicatorii principali ai analizei financiare, precum valoarea actualizată netă financiară (FNPV), rata internă de rentabilitate financiară (FIRR) și raportul beneficiu-cost.

Analiza financiară a urmărit impactul programelor asupra veniturilor și costurilor bugetului public național. La partea de costuri sunt incluse sumele transferate a grantului, conform datelor furnizate de ODA. De asemenea, au fost luate în calcul și costurile administrative suportate de ODA pentru implementarea și monitorizarea programelor.

În baza datelor furnizate de Serviciul Fiscal de Stat (SFS) la parte de venituri au fost estimate:

- Creșterea veniturilor bugetului de stat din TVA;
- Creșterea impozitului pe venit din activitatea de întreprinzător;
- Creșterea impozitului pe venit din salarii.

În urma calculelor, valorile indicatorilor principali ai analizei financiare pentru Programul de ecologizare a IMM-urilor indică rezultate foarte bune.

Tabelul 6. Valoarea indicatorilor principali ai analizei financiare

Denumirea indicatorului	Unitate de măsură	Valoarea
Valoarea actualizată netă financiară (FNPV)	mil. MDL	42,6
Rata internă de rentabilitate financiară (FIRR)	%	115,9
Raportul beneficiu - cost	—	8,1

Detaliile privind datele utilizate și calculele efectuate sunt prezentate în Anexa 2. Rezultatele analizei financiare indică faptul că programul generează beneficii financiare substanțial mai mari decât costurile de implementare. Valoarea actualizată netă financiară (FNPV) este pozitivă și constituie 42,6 milioane de lei, ceea ce demonstrează că beneficiile financiare actualizate depășesc semnificativ costurile suportate în cadrul programului.

Rata internă de rentabilitate financiară (FIRR) este de 115,9%, un nivel considerabil superior ratei de actualizare utilizate în analiză. Acest rezultat indică o rentabilitate financiară foarte ridicată și sugerează că investițiile susținute prin program au generat beneficii financiare importante raportat la resursele alocate.

Raportul beneficiu-cost este de 8,1, ceea ce înseamnă că, pentru fiecare leu investit, sunt generați aproximativ 8,1 lei de beneficii financiare actualizate. Acest rezultat evidențiază o capacitate ridicată a programului de a genera efecte financiare pozitive și reflectă un nivel înalt de eficiență în utilizarea fondurilor alocate.

În ansamblu, indicatorii financiari demonstrează o performanță financiară foarte bună a programului. Valorile ridicate ale FNPV, ale FIRR și ale raportului beneficiu-cost indică faptul că beneficiile generate depășesc semnificativ costurile intervenției, iar programul creează o valoare financiară netă importantă pentru bugetul public.

După cum a fost menționat în partea metodologică a evaluării, efectuarea evaluării implică și realizarea unei analize de sensibilitate, având în vedere că analiza cost-beneficiu operează cu valori viitoare estimate, supuse unui anumit grad de incertitudine. Analiza de sensibilitate în cadrul acestei evaluări este efectuată prin prezentarea variantei neutre, adică prin diminuarea valorilor parametrilor de calcul (a beneficiilor viitoare), astfel încât valoarea FNPV să fie zero, situație de neutralitate financiară. Rezultatele analizei de sensibilitate arată că beneficiile viitoare estimate ar trebui să se reducă cu aproximativ 86% pentru ca valoarea FNPV să devină nulă. Acest rezultat evidențiază un grad ridicat de robustețe a concluziilor analizei financiare și sugerează că programul își menține viabilitatea financiară chiar și în cazul unor abateri foarte semnificative de la beneficiile estimate. Cu alte cuvinte, doar o diminuare extrem de pronunțată a efectelor financiare prognozate ar conduce la anularea valorii nete generate de program.

3.5.3 Analiza economică

Analiza economică ex post examinează dacă programul generează beneficii pentru societate mai mari decât costurile suportate. Similar analizei financiare, și în cazul analizei economice, fluxurile financiare (de numerar) sunt analizate pe o perioadă post-implementare de 10 ani și sunt actualizate la anul de referință 2026. La fel ca analiza financiară, analiza economică utilizează o rată de actualizare și indicatori specifici pentru evaluarea performanței programului. Totuși, în acest caz se aplică o rată de actualizare mai redusă (6%), reflectând perspectiva socială, după cum a fost explicat în partea metodologică a raportului, iar indicatorii calculați sunt de natură economică, precum valoarea actualizată netă economică (ENPV), rata internă de rentabilitate economică (EIRR) și raportul beneficiu-cost economic.

Spre deosebire de analiza financiară, analiza economică include o gamă mai largă de costuri aferente implementării programului. Suplimentar la sumele transferate ale grantului, contribuția proprie a beneficiarilor a fost inclusă în costurile intervenției, deoarece aceasta reprezintă resurse economice reale utilizate pentru implementarea investițiilor susținute prin programe. În consecință, în calcul a fost luată valoarea totală a investiției efectuate.

În contextul analizei economice, este important de menționat că veniturile suplimentare la bugetul public național din impozite și TVA, deși reprezintă un beneficiu fiscal pentru bugetul public, sunt achitate de către persoanele fizice și juridice, constituind, în același timp, o cheltuială suplimentară pentru acestea, în aceeași mărime. Din perspectiva analizei economice, aceste fluxuri sunt tratate ca transferuri interne între diferiți actori ai economiei (de la contribuabili către stat). Analiza economică are în vedere impactul asupra economiei în ansamblu, nu redistribuirea între participanți la procesele economice. Prin urmare, creșterea veniturilor bugetare este compensată integral de scăderea resurselor financiare ale contribuabililor, rezultând un impact net egal cu zero.

În schimb, în analiza financiară, perspectiva este diferită, fiind centrată pe fluxurile efective de numerar ale unei entități specifice, de regulă, ale bugetului public. Din acest punct de vedere, veniturile suplimentare din impozite și TVA reprezintă încasări reale în bugetul public. Cheltuielile suportate de contribuabili nu sunt reflectate în analiza financiară a bugetului, deoarece aceștia nu fac parte din entitatea analizată.

În analiza cost-beneficiu se utilizează o abordare incrementală, bazată pe compararea situației observate după intervenție cu scenariul contrafactual, respectiv cu situația estimată în lipsa programului. Astfel, în analiză au fost reflectate doar efectele economice și financiare suplimentare generate de intervențiile susținute prin programele ODA. Din perspectivă economică, impactul principal al programelor s-a reflectat prin creșterea valorii adăugate generate de întreprinderile beneficiare. În practică, această creștere a valorii adăugate s-a materializat în principal prin:

- Creșterea profitului;
- Creșterea fondului salarial, inclusiv a veniturilor salariale suplimentare generate de ocuparea suplimentară.

Astfel, la partea beneficiilor, analiza economică a urmărit în principal măsura în care programele au contribuit la crearea suplimentară de valoare economică în economie, reflectată în creșterea profitului și în veniturile generate pentru angajați.

În urma calculelor, valorile indicatorilor principali ai analizei economice pentru Programul de ecologizare a IMM-urilor indică rezultate destul de bune.

Tabelul 7. Valoarea indicatorilor principali ai analizei economice

Denumirea indicatorului	Unitate de măsură	Valoarea
Valoarea actualizată netă economică (ENPV)	mil. MDL	409,6
Rata internă de rentabilitate economică (EIRR)	%	—
Raportul beneficiu - cost	—	3,9

Rezultatele analizei economice indică faptul că programul generează beneficii economice importante, care depășesc semnificativ costurile asociate implementării acestuia. Valoarea actualizată netă economică (ENPV) este pozitivă și constituie 409,6 milioane de lei, ceea ce demonstrează că intervenția creează valoare economică netă pentru societate și contribuie la dezvoltarea activității economice a întreprinderilor beneficiare.

Raportul beneficiu-cost este de 3,9, ceea ce înseamnă că, pentru fiecare leu investit prin program, sunt generați aproximativ 3,9 lei de beneficii economice actualizate. Acest rezultat indică un nivel bun de eficiență economică și confirmă faptul că beneficiile economice obținute depășesc, de aproape patru ori, costurile suportate.

Beneficiile economice estimate sunt determinate în principal de creșterea valorii adăugate generată de întreprinderile beneficiare, reflectată prin majorarea profitului operațional și a fondului salarial. Aceste efecte sugerează că programul a contribuit la dezvoltarea afacerilor, la creșterea productivității și la generarea de venituri suplimentare pentru angajați și antreprenori.

Sondajul beneficiarilor a inclus întrebări privind efectele financiare și nonfinanciare ale programului asupra afacerilor. În cadrul analizei economice, aceste efecte au fost reflectate prin cele două categorii principale de beneficii economice cuantificate: creșterea profitului și creșterea fondului salarial. Aceste două efecte surprind atât îmbunătățirea performanței financiare a întreprinderilor beneficiare, cât și impactul programului asupra ocupării forței de muncă și asupra remunerării angajaților.

Alte aspecte ale impactului programului

Pentru Programul de ecologizare a IMM-urilor, rezultatele sondajului indică un nivel ridicat al influenței programului asupra deciziilor de investiție. Astfel, 54,5% dintre beneficiari au declarat că sprijinul oferit prin program a avut o influență majoră asupra deciziei de a realiza investiția, 27,3% au menționat că influența a fost parțială, iar 18,2% au afirmat că ar fi realizat investiția și în lipsa grantului. În total, 81,8% dintre respondenți au confirmat că programul a contribuit într-o anumită măsură la decizia de investiție, evidențiind rolul important al finanțării în implementarea proiectelor de ecologizare.

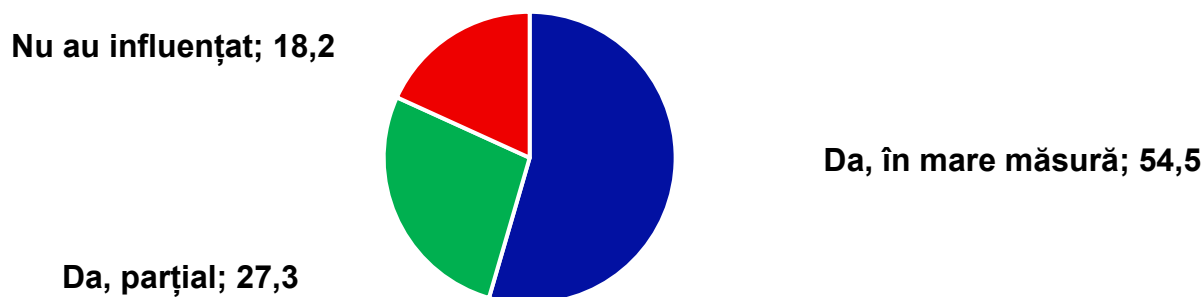

Figura 13. Programul a influențat decizia de investiție? (% din respondenți)

Interviurile realizate cu beneficiarii confirmă aceste rezultate. Majoritatea antreprenorilor au menționat că investițiile ar fi fost realizate mult mai greu, într-o perioadă mai îndelungată sau într-o formă mai modestă în lipsa sprijinului ODA. Unii beneficiari au declarat că grantul a fost esențial pentru implementarea proiectului, în timp ce alții au precizat că, fără finanțare, ar fi optat pentru soluții mai ieftine sau ar fi amânat investiția cu câțiva ani. Beneficiarii au evidențiat că grantul a redus presiunea financiară, a diminuat necesitatea contractării creditelor și a făcut posibilă realizarea unor investiții care, altfel, ar fi fost dificil de finanțat din surse proprii.

Analize specifice programului

Rezultatele sondajului arată că principalul efect al Programului de ecologizare a IMM-urilor a fost modernizarea proceselor de producție și îmbunătățirea calității produselor și serviciilor, aspect menționat de 80% dintre beneficiari. Investițiile realizate au permis înlocuirea sau completarea echipamentelor existente cu soluții mai performante, contribuind atât la creșterea eficienței operaționale, cât și la îmbunătățirea condițiilor de lucru.

Un alt efect important a fost reducerea costurilor operaționale, raportată de 68% dintre respondenți. Beneficiarii au evidențiat economii asociate consumului de energie și de apă, precum și optimizarea gestionării deșeurilor și a proceselor interne. Aceste rezultate sugerează că investițiile în mediu au generat beneficii economice directe, contribuind la recuperarea treptată a investițiilor realizate.

Pentru 64% dintre întreprinderi, implementarea proiectelor a fost asociată și cu creșterea cifrei de afaceri și a veniturilor. Acest rezultat indică faptul că investițiile ecologice au avut efecte de conformare, de reducere a costurilor și de sporire a competitivității prin creșterea productivității, îmbunătățirea calității produselor și consolidarea imaginii companiei în raport cu clienții și partenerii.

Peste jumătate dintre beneficiari (56%) au menționat că investițiile au facilitat conformarea cu cerințele legale și cu standardele naționale și europene de mediu. Acest aspect este deosebit de relevant în contextul alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene și al creșterii exigențelor privind protecția mediului.

Totodată, 52% dintre respondenți au raportat reducerea pierderilor de materie primă și a rebuturilor. Acest rezultat sugerează că noile echipamente și procese au contribuit la utilizarea mai eficientă a resurselor și la diminuarea cantităților de deșeuri generate în procesul de producție.

În final, aproximativ o treime dintre beneficiari (32%) au observat schimbări în cultura organizațională. Deși acest efect este mai puțin frecvent menționat, el indică apariția unor practici și comportamente noi orientate spre eficiență, protecția mediului și utilizarea responsabilă a resurselor, ceea ce poate genera beneficii pe termen lung pentru sustenabilitatea afacerii.

Rezultatele sondajului indică faptul că beneficiarii percep Programul de ecologizare a IMM-urilor ca având un impact pozitiv asupra competitivității întreprinderilor. 38% dintre respondenți au apreciat impactul ecologizării asupra competitivității ca fiind mare, iar alți 24% l-au considerat foarte mare. Astfel, pentru 62% dintre beneficiari, investițiile realizate au avut un efect semnificativ asupra poziției competitive a afacerii. În același timp, 30% dintre respondenți au apreciat impactul ca fiind nici mare, nici mic, ceea ce sugerează că, pentru o parte dintre întreprinderi, beneficiile asupra competitivității se manifestă indirect și pe termen mai lung, prin reducerea costurilor operaționale, îmbunătățirea eficienței utilizării resurselor și conformarea la standardele de mediu. Doar 6% dintre beneficiari au considerat impactul redus, iar 2% au apreciat că investițiile nu au influențat competitivitatea companiei.

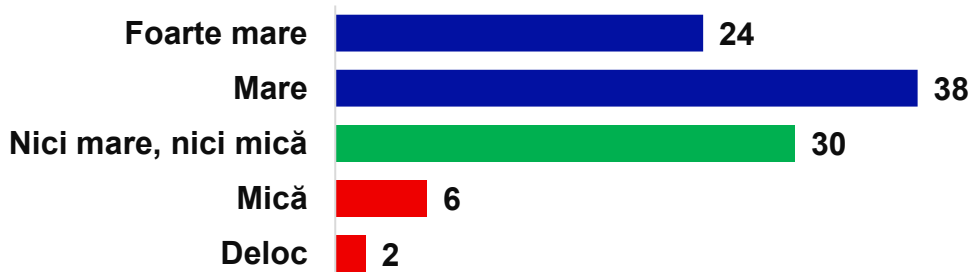

Figura 14. Impactul ecologizării asupra competitivității (% din respondenți)

Percepția pozitivă a beneficiarilor este în concordanță cu celelalte efecte raportate în cadrul sondajului, în special modernizarea echipamentelor, reducerea costurilor operaționale, creșterea veniturilor și îmbunătățirea calității produselor și serviciilor. Aceste rezultate sugerează că investițiile în mediu reprezintă măsuri de conformare, de protecție a mediului și de creștere a competitivității și rezilienței întreprinderilor pe termen lung.

În ansamblu, constatările confirmă că beneficiarii percep ecologizarea ca pe o investiție care generează atât beneficii pentru mediu, cât și avantaje economice și competitive, contribuind la dezvoltarea sustenabilă a afacerilor.

Analiza interviurilor în profunzime confirmă constatările sondajului privind efectele asupra mediului ale Programului de ecologizare a IMM-urilor. Beneficiarii au raportat atât reducerea cantității de deșeuri eliminate, cât și diminuarea consumului de resurse și a impactului asupra mediului prin reutilizarea materialelor, valorificarea deșeurilor și utilizarea mai eficientă a resurselor naturale.

Un exemplu relevant este o companie care a implementat un sistem de colectare și reutilizare a apei pluviale pentru irigare, reducând consumul de apă din alte surse și diminuând riscul de inundații locale. Totodată, utilizarea apei cu un conținut mai redus de săruri a permis prelungirea duratei de viață a benzilor de picurare, ceea ce a redus cantitatea anuală de deșeuri din plastic generate. Beneficiarul a estimat că aproximativ una-două tone de plastic nu mai sunt eliminate anual datorită reutilizării echipamentelor de irigare.

Interviurile au evidențiat și exemple de valorificare a deșeurilor organice. Un beneficiar a raportat că, după implementarea investiției, valorifică anual aproximativ 40 de tone de deșeuri provenite din lemn, crengi și alte resturi organice, transformându-le în peleți utilizați pentru încălzire. Această practică contribuie la reducerea cantităților de deșeuri eliminate la groapa de gunoi, la diminuarea arderii necontrolate a resturilor vegetale și la reducerea poluării aerului în comunitățile locale. Beneficiarul a menționat că o parte importantă din crengile și resturile vegetale care anterior erau arse sau eliminate sunt acum colectate și valorificate energetic.

Alți beneficiari au menționat reducerea consumului de energie prin instalarea de sisteme eficiente energetic, inclusiv sisteme de climatizare cu recuperare de căldură și panouri fotovoltaice. În unele cazuri, consumul de energie a fost estimat la aproximativ 35–38%, iar costurile energetice au scăzut semnificativ. Beneficiarii au raportat că economiile generate de reducerea facturilor la energie au permis realizarea unor investiții

suplimentare, inclusiv extinderea sistemelor de irigare, modernizarea proceselor de producție și menținerea competitivității afacerilor.

Interviurile au evidențiat și efecte importante asupra gestionării apei și prevenirii poluării. În sectorul turistic, instalarea unei stații moderne de epurare a permis tratarea apelor uzate înainte de infiltrarea acestora în sol, beneficiarul estimând că aproximativ 50–70 de tone de ape uzate sunt procesate anual, reducând riscul de contaminare a solului și a resurselor acvatice din apropierea râului Nistru. Apa rezultată poate fi reutilizată pentru irigare, contribuind suplimentar la utilizarea eficientă a resurselor de apă.

Pe lângă efectele directe asupra mediului, beneficiarii au evidențiat și schimbări de comportament, precum și o atenție sporită acordată practicilor sustenabile. În unele cazuri, investițiile au stimulat adoptarea unor planuri suplimentare de ecologizare, precum instalarea de panouri fotovoltaice, extinderea capacităților de reciclare și valorificare a deșeurilor sau obținerea unor certificări de mediu.

În ansamblu, rezultatele interviurilor confirmă percepțiile surprinse în sondaj, potrivit cărora o proporție semnificativă a beneficiarilor raportează reducerea impactului asupra mediului. Efectele observate vizează diminuarea cantităților de deșeuri eliminate, reutilizarea și valorificarea resurselor, reducerea consumului de energie și de apă, prevenirea poluării aerului, solului și apei, precum și creșterea eficienței utilizării resurselor. Aceste constatări sugerează că programul produce efecte individuale la nivelul companiilor și contribuie la schimbări sectoriale mai largi, în măsura în care practicile sunt menținute și replicate.

Evidențe cantitative relevante pentru criteriul Impact

Tabelul 8. Principalele rezultate cantitative pentru evaluarea impactului

Aspecte analizate	Rezultate principale	Interpretare
Efecte ale programului asupra companiei	76% modernizarea utilajelor/tehnologiilor/proceselor; 74% reducerea impactului asupra mediului; 68% îmbunătățirea calității; 60% creșterea eficienței/productivității; 56% reducerea costurilor; 56% creșterea capacității	Confirmă impactul multiplu: tehnologic, ecologic, economic și operațional.
Impactul programului asupra afacerii	46% în mare măsură; 30% în foarte mare măsură; 24% parțial.	Indică o contribuție semnificativă a programului la dezvoltarea companiilor.
Efecte non-financiare	72% condiții de muncă mai bune; 60% reputație mai bună; 52% motivația echipei; 52% vizibilitate prin ODA; 48% noi competențe; 48% acces la finanțare suplimentară	Arată impactul financiar, organizațional, social și reputațional.
Impactul asupra creșterii veniturilor	49% mare; 26,5% foarte mare; 24,5% nici mare, nici mic; 0% mic/deloc	Sugerează efecte economice pozitive, dar acestea trebuie interpretate cu prudență în raport cu atribuirea.
Evoluția cifrei de afaceri	35% a crescut semnificativ; 40% a crescut moderat; 25% a rămas la fel;	Indică o tendință pozitivă a performanței companiilor, fără a demonstra singură cauzalitatea programului.
Impactul ecologizării asupra competitivității	24% foarte mare; 38% mare; 30% nici mare, nici mic; 6% mic; 2% deloc	Susține concluzia că ecologizarea este percepută ca un factor de competitivitate de către majoritatea beneficiarilor.
Motive de recomandare legate de impact	66% economii operaționale măsurabile; 64% creșterea competitivității; 36% acces la piețe/clienți cu cerințe ecologice; 34% contribuție la certificare/pregătire pentru certificare	Indică efecte practice și comerciale care susțin recomandarea programului.
Indicatori de mediu monitorizați	46% energie electrică; 42% emisii în aer/sol/apă; 36% apă; 24% deșeuri generate; 14% niciun indicator	Arată că există o bază de monitorizare, dar măsurarea impactului rămâne neuniformă.

Impactul de mediu: reducerea poluării și utilizarea mai eficientă a resurselor

Dimensiunea de mediu este cea mai direct asociată cu logica Programului de Ecologizare. Datele cantitative confirmă această orientare: 74% dintre respondenți au indicat reducerea impactului asupra mediului printre efectele programului, iar 66% au menționat economii operaționale măsurabile legate de energie, apă sau deșeuri ca motiv pentru care ar recomanda programul altor antreprenori. Interveniile explică în mod concret aceste rezultate: beneficiarii au tratat apele uzate, au colectat și reutilizat apa de ploaie, au redus arderea resturilor vegetale, au valorificat deșeurile organice, au filtrat praful și au compactat ambalaje care, anterior, ocupau spațiu sau erau evacuate mai puțin eficient.

Impactul asupra apei este unul dintre cele mai clare efecte ale programului. În interviuri, beneficiarii au descris atât soluții de tratare a apelor uzate, cât și soluții de colectare a apei de ploaie. Într-un exemplu, investiția într-o stație de epurare într-o zonă turistică de lângă Nistru a fost asociată cu reducerea riscului de deversare în sol și, indirect, cu contaminarea resurselor de apă. În alt exemplu, colectarea apei de ploaie de pe suprafața serelor a transformat o problemă de inundații într-o resursă pentru irigare.

Impactul asupra deșeurilor este, de asemenea, semnificativ. În interviuri, beneficiarii au descris trecerea de la arderea, evacuarea sau depozitarea problematică a resturilor vegetale și ambalajelor la valorificarea sau gestionarea controlată a acestora. Resturile agricole sunt tocate și reintegrate în sol, deșeurile organice sunt transformate în peleți sau combustibil, iar cartonul și pelicula sunt sortate, compactate și transmise către colectori. Aceste rezultate sunt relevante pentru economia circulară, deoarece fluxuri care anterior reprezentau costuri sau riscuri pentru mediu au devenit resurse sau materiale cu valoare economică.

„Cred că evităm deversarea în sol a aproximativ 50-70 de tone de ape uzate pe an.” (beneficiar turism rural)

În cazul calității aerului, impactul se resimte mai ales în spațiile de producție. Sistemele de aspirare, filtrare și captare a prafului au redus particulele generate de tăiere, șlefuire sau alte procese productive. Acest efect are o dublă valoare: contribuie la reducerea poluării din mediul de lucru și la îmbunătățirea condițiilor pentru angajați. În plus, reducerea prafului poate diminua defectele de producție, mai ales în sectoare în care particulele fine afectează calitatea suprafețelor. Astfel, impactul asupra mediului este direct conectat cu impactul asupra calității și productivității.

Totuși, măsurarea impactului asupra mediului rămâne parțial neuniformă. 46% dintre respondenți au indicat că monitorizează energia electrică, 42% emisiile în aer/sol/apă, 36% apa și 24% deșeurile generate, în timp ce 14% nu monitorizează niciun indicator. Aceste date arată că există o anumită cultură de urmărire a efectelor asupra mediului, dar nu suficient de standardizată pentru a permite o agregare riguroasă a impactului la nivel de program. Aceasta este o limitare importantă pentru evaluare și o direcție de îmbunătățire pentru etapele viitoare.

Exemple de impact din studiul calitativ

Interviurile arată că impactul asupra mediului este real și vizibil. Pentru unii beneficiari, Programul a însemnat eliminarea unui risc zilnic, cum ar fi inundațiile după ploi sau evacuarea apelor uzate. Pentru alții, a însemnat transformarea unei poveri operaționale în resursă: crengi, paie, rumeguș, carton, peliculă sau apă pluvială. În aceste cazuri, investiția finanțată schimbă indicatorii și comportamentul companiei.

În agricultură, efectul se vede prin reducerea arderii resturilor vegetale și prin reintroducerea materiei organice în sol. Această schimbare este relevantă deoarece reduce poluarea locală și, în același timp, efortul manual și dependența de prestatori externi. În plus, unele investiții au creat premise pentru o gestionare mai bună a apei, una dintre cele mai importante constrângeri pentru agricultori.

„S-au lucrat undeva la 11 hectare cu tocătorul anul acesta.” (beneficiar agricol, livezi și vie)

În producție, efectul se vede prin calitatea spațiului de lucru și prin controlul fluxurilor de deșeuri. Înainte, ambalajele ocupau volum, necesitau evacuare frecventă și creau dezordine. După implementare, sortarea și compactarea au redus spațiul ocupat, au simplificat curățenia și au făcut mai vizibil un mod de lucru mai organizat. Acest tip de impact este mai puțin vizibil în cifrele agregate și foarte important pentru funcționarea unei întreprinderi mici sau mijlocii.

„Când intri acum în zona de producție, se vede că este curat, gospodărește, ca într-o fabrică modernă.” (beneficiar din industria prelucrătoare)

În serviciile turistice, impactul este legat de conformare, de siguranță și de calitatea experienței oferite vizitatorilor. Tratarea apelor uzate reduce riscul de poluare, dar crește și capacitatea pensiunii de a funcționa

fără întreruperi sau intervenții urgente. În asemenea cazuri, investiția verde este și o investiție în reputație, mai ales atunci când serviciul este construit în jurul naturii și al experienței locale.

„Programul a venit exact la timp.” (beneficiar turism rural)

Aceste exemple confirmă că impactul Programului se manifestă, în primul rând, prin rezolvarea unor probleme concrete la nivel de întreprindere. Ele susțin concluzia că schema este valoroasă pentru efectele economice agregate și pentru schimbările locale pe care le produce în modul de utilizare a apei, a energiei, a spațiului de lucru și a fluxurilor de deșeuri.

Impactul economic și operațional asupra întreprinderilor

Programul a avut impact economic și operațional deoarece investițiile de ecologizare au produs, în același timp, beneficii pentru funcționarea afacerilor. 60% dintre respondenți au indicat creșterea eficienței sau productivității, 56% reducerea costurilor și 56% creșterea capacității de producție sau de prestare. De asemenea, 49% dintre respondenți au apreciat impactul asupra creșterii veniturilor ca mare, iar 26,5% ca foarte mare. Aceste date sugerează că Programul a contribuit la performanța economică a beneficiarilor, deși relația cauzală trebuie interpretată cu prudență.

Interviurile arată că impactul operațional include și eliminarea unor blocaje recurente. Sistemele de epurare reduc dependența de vidanjare și de intervenții urgente; bazinele de colectare a apei reduc problemele generate de ploile abundente și asigură o resursă pentru irigare; echipamentele de aspirare și filtrare reduc timpul de curățenie și îmbunătățesc fluxurile de producție; compactarea ambalajelor reduce spațiul ocupat și costurile de evacuare; tocarea resturilor vegetale reduce munca manuală și necesitatea de servicii externe.

Impactul asupra dezvoltării întreprinderilor este susținut și de datele privind cifra de afaceri. Totuși, în combinație cu interviurile, indicatorul sugerează că programul a sprijinit companii aflate într-o traiectorie de consolidare sau de creștere.

Impactul asupra capacității de producție și asupra stabilității proceselor este deosebit de important. Aceste efecte apar indirect în indicatorii financiari și constituie un impact operațional real care contribuie la reziliența întreprinderilor.

„Crengile din zonă nu mai ajung la gunoiste, ci sunt aduse la noi pentru a fi transformate în combustibil.” (beneficiar producător de combustibil din biomasă)

În final, 64% dintre respondenți au indicat că programul a contribuit semnificativ la creșterea competitivității afacerii. Această percepție este confirmată și de faptul că 62% dintre respondenți au apreciat impactul ecologizării asupra competitivității ca mare sau foarte mare, în timp ce 30% l-au considerat nici mare, nici mic. Prin urmare, majoritatea beneficiarilor consideră ecologizarea un factor de competitivitate și de conformare.

Impactul asupra calității, imaginii și relațiilor comerciale

Un efect important al Programului este îmbunătățirea calității produselor sau serviciilor. În producția de mobilă, reducerea prafului poate reduce defectele de finisare.

„Clienții au simțit o îmbunătățire de 100% a calității produselor.” (beneficiar din industria prelucrătoare)

Impactul asupra relațiilor comerciale este mai nuanțat. 36% dintre respondenți au indicat accesul la clienți sau la piețe noi. Datele privind extinderea activității arată efecte menționate atât pentru piețe noi străine/export (58%) cât și pentru piețe noi locale (26%).

În plus, 74,3% dintre respondenți au indicat o creștere a prețurilor de vânzare în diferite intervale, iar 25,6% au indicat că prețurile nu au crescut.

Impactul reputațional este susținut puternic de datele non-financiare. 60% dintre respondenți au menționat îmbunătățirea imaginii sau a reputației companiei, 52% creșterea vizibilității prin promovarea ODA și 40% relații mai bune cu clienții sau partenerii.

În ansamblu, Programul a contribuit la transformarea ecologizării într-un element de imagine și de competitivitate. Beneficiarii descriu investițiile ca soluții tehnice și ca schimbări care le permit să arate mai bine în fața clienților, să funcționeze mai organizat și să transmită un mesaj de responsabilitate. Pentru amplificarea acestui impact, sunt necesare legături mai clare cu standarde, certificări, marketing verde și cerințe ale lanțurilor valorice, mai ales pentru întreprinderile interesate de export sau de colaborare cu parteneri mai exigenți.

Impact comunitar

Interviurile indică și efecte comunitare sau demonstrative, deși acestea sunt mai greu de cuantificat. Unele investiții au devenit exemple locale de soluții ecologice: tratarea apelor uzate într-o comunitate riverană, colectarea resturilor vegetale pentru valorificare, utilizarea apei de ploaie în agricultură sau sortarea și compactarea deșeurilor în producție. În aceste cazuri, impactul depășește spațiul intern al companiei și poate influența comportamentul vecinilor, al partenerilor, al clienților sau al altor antreprenori.

„Apa tratată în acest mod poate fi folosită cu succes pentru irigarea grădinii, eliminând costurile cu vidanjarea.” (beneficiar turism rural)

Efectul demonstrativ apare atunci când un beneficiar arată că o practică ecologică este fezabilă din punct de vedere economic și tehnic. De exemplu, o stație de epurare poate deveni un model pentru alte pensiuni sau gospodării, iar o linie de valorificare a biomasei poate oferi comunității o alternativă la arderea crengilor sau la depozitarea acestora la gunoaste. Totuși, amploarea acestui impact depinde de replicarea soluției și de capacitatea altor actori de a accesa finanțare sau cunoștințe similare.

Programul a contribuit și la adaptarea întreprinderilor la condiții climatice și economice mai volatile. Colectarea apei de ploaie reduce vulnerabilitatea la deficitul de apă și la episoadele de ploi abundente. Gestionarea biomasei și producerea combustibililor din resturi organice pot oferi alternative într-un context de scumpire a energiei și de reducere a disponibilității lemnului. Reducerea consumului de energie sau a pierderilor tehnologice consolidează reziliența întreprinderilor mici. Beneficiarii formulează mai rar aceste efecte ca adaptare climatică, însă relevanța lor pentru reziliență este evidentă.

Limite ale impactului

Impactul trebuie interpretat cu prudență, deoarece rezultatele companiilor au fost influențate și de investițiile proprii, de credite, de alte programe ODA, de condițiile de pe piață și de contextul extern. În plus, impactul asupra mediului nu este măsurat uniform, ceea ce limitează agregarea la nivelul programului. Pentru următoarele cicluri sunt necesare date tehnice minime înainte și după investiție: deșeuri evitate sau valorificate, apă tratată/reutilizată, energie economisită, emisii reduse și rezultate la 12 și 24 de luni.

3.6 Sustenabilitatea

Tabelul 9. Principalele rezultate cantitative pentru evaluarea sustenabilității

Aspecte analizate	Rezultate principale	Interpretare
Intenția de a accesa finanțare suplimentară	56% alt program de grant/subvenționare; 22% sunt în analiză; 12% din resurse proprii; 2% prin credit; 8% nu deocamdată	Arată că majoritatea beneficiarilor consideră ecologizarea un proces care continuă după finalizarea proiectului finanțat.
Principalele riscuri identificate	28,6% nu identifică riscuri majore; 22,4% costuri energetice/materii prime; 14,3% cerere insuficientă/piață; 12,2% lipsă personal calificat; 6,1% mentenanță; 6,1% acces la finanțare	Confirmă că riscurile sunt mai ales externe investiției și țin de piață, de costuri și de resurse umane.
Principalul obstacol în ecologizare	32% nu identifică obstacole majore; 26% costuri ridicate de mentenanță; 18% lipsă personal calificat; 12% lipsă cerere pentru produse/servicii ecologice; 10% acces limitat la echipamente/servicii specializate	Arată că menținerea și extinderea practicilor ecologice depind de capacitatea tehnică, de piață și de serviciile specializate.
Motive pentru recomandarea Programului	78% proces simplu și transparent; 76% grant adecvat; 76% asistență adaptată; 66% eligibilitate rezonabilă; 66% economii operaționale măsurabile; 64% competitivitate	Susține sustenabilitatea instituțională și motivația beneficiarilor de a continua interacțiunea cu ODA.
Certificări ecologice deținute sau planificate	36% nu dețin certificări; 24% intenționează; 16% sunt în proces; 14% ISO 14001; 10% alt standard; 4% EMAS;	Indică o bază emergentă pentru formalizarea practicilor de mediu, dar și spațiu important de dezvoltare.

Aspecte analizate	Rezultate principale	Interpretare
	4% eco-etichetare	
Monitorizarea cantitativă a reducerii deșeurilor	38% monitorizează fără evidențe formale; 8% au date documentate; 30% nu monitorizează; 24% nu se aplică	Arată că practicile există, dar documentarea formală este încă insuficientă.
Indicatori de mediu monitorizați	46% energie electrică; 42% emisii în aer/sol/apă; 36% apă; 24% deșeuri; 14% niciun indicator; 10% gaze naturale	Confirmă interesul pentru monitorizare, dar și nevoia unui cadru mai standardizat.
Probabilitatea de recomandare a Programului	92% au acordat nota 10; 4% nota 9; 4% nota 8	Indică satisfacție foarte ridicată și sprijin pentru menținerea programului ca instrument public.

Integrarea investițiilor în activitatea curentă

Principalul argument în favoarea sustenabilității este faptul că investițiile finanțate îndeplinesc funcții practice și recurente în activitatea beneficiarilor. Interviuurile arată că echipamentele sunt legate de procese esențiale: epurarea apelor uzate într-o pensiune, colectarea apei de ploaie pentru irigare, controlul climatului în producția indoor, tocarea resturilor vegetale în agricultură, filtrarea aerului și compactarea deșeurilor în producție. Această integrare reduce riscul ca investițiile să fie abandonate după încheierea finanțării, deoarece echipamentele rezolvă probleme operaționale recurente.

„Investiția este utilizată în continuare conform scopului aprobat și o să fie utilizată mulți ani înainte.” (beneficiar agricol, sere)

Integrarea în activitatea curentă este importantă și pentru că transformă practicile de ecologizare în rutine organizaționale. În asemenea situații, ecologizarea devine o componentă a modelului operațional al întreprinderii.

Datele cantitative din chestionar indică faptul că beneficiarii consideră investițiile în medie ca parte a unei logici mai largi de dezvoltare. Obiectivele ecologizării au fost asociate cu modernizarea echipamentelor și îmbunătățirea calității produselor sau serviciilor de 80% dintre respondenți, cu reducerea costurilor operaționale de 68%, cu creșterea cifrei de afaceri și a veniturilor de 64%, cu conformarea la cerințele legale sau standardele de mediu de 56% și cu reducerea pierderilor de materie primă sau a rebuturilor de 52%. Aceste rezultate arată că beneficiarii percep ecologizarea ca pe o investiție economică și de mediu.

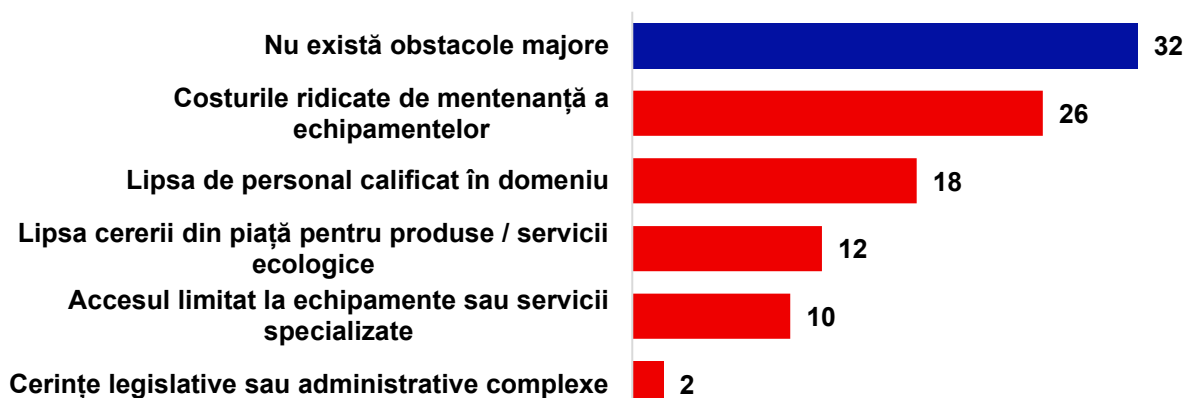

Figura 15. Principalele obstacole în ecologizare.

Această combinație dintre utilitatea economică și obiectivul de mediu este esențială pentru sustenabilitate. O investiție care reduce costurile, stabilizează producția, îmbunătățește calitatea sau asigură conformarea are șanse mai mari să fie menținută decât una care produce doar un beneficiu abstract sau greu de observat. Din acest motiv, Programul are o bază solidă de durabilitate: investițiile finanțate sunt utile, în același timp, atât pentru mediu, cât și pentru activitatea curentă a întreprinderilor.

Sustenabilitatea tehnică și capacitatea de mentenanță

Din perspectiva intervențiilor, majoritatea investițiilor prezintă premise bune pentru menținerea tehnică. Beneficiarii menționează că echipamentele continuă să fie folosite, că sunt funcționale și că, în unele cazuri, au fost deja folosite timp de 2, 3 sau 4 ani. Această continuitate este relevantă pentru evaluare, deoarece confirmă că rezultatele nu au fost temporare și că echipamentele au trecut de etapa inițială de instalare și de testare. În mai multe cazuri, beneficiarii descriu investițiile ca infrastructură operațională pe termen lung, nu ca bunuri cu utilizare ocazională.

Sustenabilitatea tehnică este mai puternică acolo unde mentenanța este accesibilă, costurile sunt suportabile și operarea este relativ simplă.

Totuși, datele din chestionar și interviuri arată că mentenanța și personalul calificat rămân riscuri importante pentru extinderea rezultatelor. 26% dintre respondenți au indicat costurile ridicate de mentenanță a echipamentelor ca principal obstacol în ecologizare, iar 18% au menționat lipsa personalului calificat.

Prin urmare, deși rezultatele directe sunt, în general, sustenabile tehnic, Programul ar putea consolida această dimensiune prin măsuri post-finanțare. Ar fi utile instrucțiuni standard de mentenanță, ghiduri simple de exploatare, sesiuni de instruire pentru echipamentele complexe, recomandări privind mentenanța preventivă și schimburi de experiență între beneficiari care utilizează tehnologii similare. Aceste măsuri ar reduce riscul ca durabilitatea investițiilor să depindă în exces de capacitatea informală a beneficiarilor de a învăța prin încercare și eroare.

Continuarea ecologizării și investițiile suplimentare

Un indicator important al sustenabilității comportamentale este intenția beneficiarilor de a continua investițiile în aceeași direcție. Datele din chestionar sunt pozitive în acest sens: 56% dintre respondenți intenționează să acceseze un alt program de grant sau subvenționare, 12% intenționează să continue din resurse proprii, 2% intenționează să continue prin credit, iar 22% sunt încă în analiză. Astfel, doar 8% indică faptul că nu intenționează, deocamdată, să acceseze finanțare suplimentară. Aceasta sugerează că Programul a stimulat un interes continuu pentru investiții verzi și a consolidat o orientare antreprenorială către modernizare durabilă.

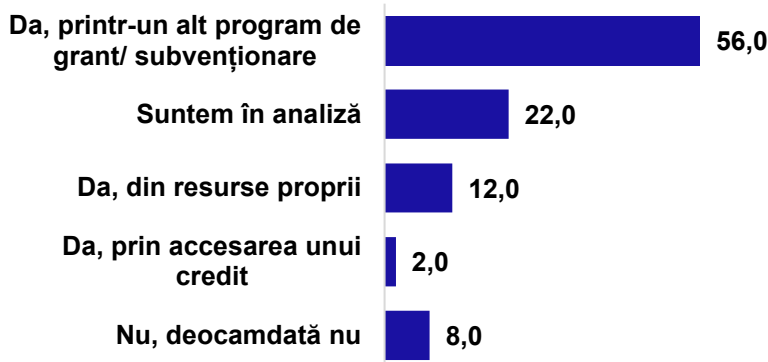

Figura 16. Intenția de a accesa finanțare suplimentară.

Interviurile confirmă această orientare. Beneficiarii menționează planuri sau intenții privind panouri fotovoltaice, izolare

termică, reciclare, colectare selectivă, linii de brichetare, certificare de mediu, modernizări tehnice, irigare, păstrare frigorifică sau acces la piețe noi. Aceste planuri arată că investiția finanțată prin Program a fost adesea percepută ca o etapă într-un parcurs mai lung, nu ca o intervenție finală. Pentru un program de ecologizare, aceasta este o constatare relevantă: beneficiarii încep să formuleze nevoi de mediu și eficiență a resurselor într-o manieră mai strategică.

„Aceasta nu a fost ultima investiție în ecologizare; următorul pas este energia regenerabilă sau certificarea.” (beneficiar producător de combustibil din biomasă)

Totuși, continuarea investițiilor depinde de accesul la finanțare și de capacitatea administrativă de a pregăti noi proiecte. Această observație se leagă de sustenabilitatea instituțională a Programului: un instrument eficient și apreciat poate produce rezultate durabile doar dacă beneficiarii pot reveni pentru etape ulterioare sau pot fi direcționați către instrumente complementare fără costuri administrative disproporționate.

Un aspect suplimentar al continuării ecologizării este certificarea. 24% dintre respondenți declară că intenționează să obțină certificări ecologice, 16% sunt în proces de certificare, 14% dețin certificarea ISO 14001, iar ponderi mai mici indică EMAS, ecoetichetare sau alte standarde.

Monitorizarea rezultatelor de mediu și cultura organizațională

Sustenabilitatea rezultatelor depinde atât de utilizarea echipamentelor, cât și de capacitatea beneficiarilor de a le urmări efectele. Aceste date arată că există o practică incipientă de monitorizare, dar aceasta nu este încă generalizată și standardizată.

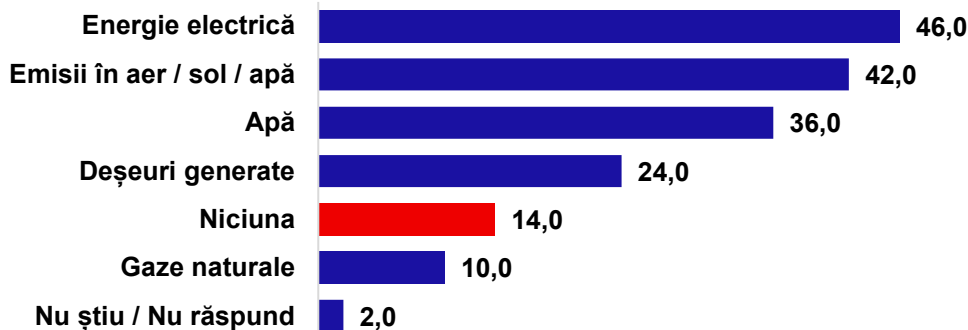

Figura 17. Indicatorii de mediu monitorizați.

Situația este similară și în cazul reducerii deșeurilor. Astfel, 38% dintre respondenți declară că monitorizează reducerea deșeurilor, dar fără evidențe formale ale cantităților, iar 8% au date documentate privind cantitățile. În același timp, 30% nu monitorizează, iar pentru 24% întrebarea nu se aplică tipului de activitate. Aceste date indică faptul că multe practici de ecologizare sunt reale, dar documentarea acestora rămâne insuficientă. Pentru sustenabilitate, această lipsă de evidențe poate limita capacitatea beneficiarilor de a demonstra economiile, de a accesa finanțări viitoare, de a se pregăti pentru certificare sau de a comunica rezultatele către clienți și parteneri.

Interviurile arată, totuși, că Programul a produs o formă de sustenabilitate comportamentală. Beneficiarii discută despre responsabilitate față de mediu, educație ecologică, colectare selectivă, reducerea poluării, economie circulară, eficiență energetică și certificare. Unele companii au integrat sortarea deșeurilor în rutina zilnică prin coșuri separate și instrucțiuni; altele au transformat resturile organice sau apa de ploaie în resurse; iar altele urmăresc energia regenerabilă sau conformarea cu standardele de mediu.

Riscuri externe și condiții pentru menținerea rezultatelor

Beneficiarii operează într-un mediu marcat de riscuri externe care pot influența menținerea rezultatelor. Aceste riscuri țin mai ales de contextul extern al investițiilor finanțate și afectează capacitatea întreprinderilor de a le exploata pe termen lung. Cele mai importante riscuri identificate în chestionar sunt costurile energetice sau ale materiilor prime (22,4%), cererea insuficientă sau problemele de piață (14,3%) și lipsa personalului calificat (12,2%). În același timp, 28,6% nu identifică riscuri majore, ceea ce indică faptul că o parte importantă a beneficiarilor consideră investițiile stabile în condițiile actuale.

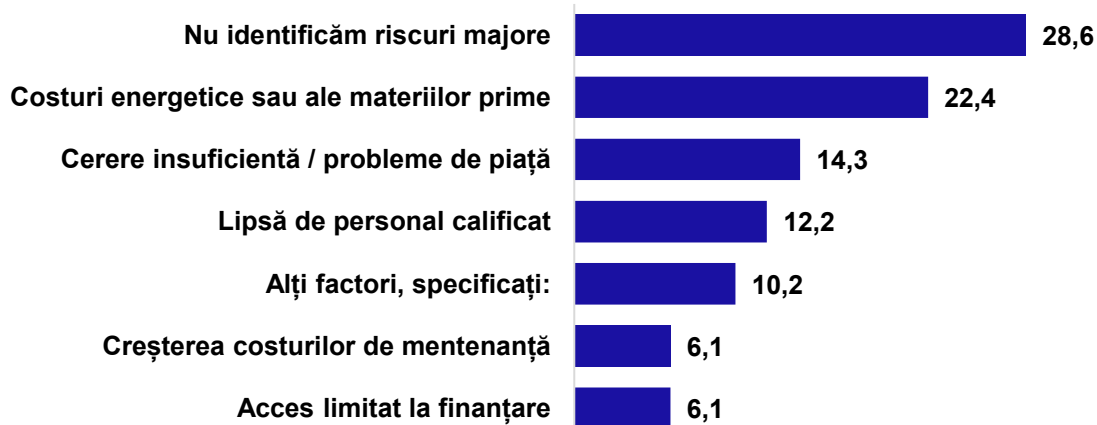

Figura 18. Principalele riscuri identificate.

Interviurile detaliază aceste riscuri. În agricultură, durabilitatea rezultatelor este influențată de lipsa apei, lipsa forței de muncă, costurile combustibilului, capacitatea de păstrare și instabilitatea prețurilor de vânzare. În producție, riscurile includ costurile energiei, mentenanța, personalul calificat și condițiile de chirie sau de acces la infrastructură energetică. În valorificarea deșeurilor organice, sustenabilitatea depinde de cererea pentru combustibili verzi, de sezon și de capacitatea de a concura cu produse mai ieftine. În turism, pot apărea riscuri legate de schimbări legislative, de climă sau de șocuri externe, deși investiția propriu-zisă rămâne funcțională și utilă.

*„Tineretul este plecat, au rămas doar oameni în vârstă și este foarte greu de găsit muncitori.”
(beneficiar agricol, livezi și vie)*

Schimbările climatice reprezintă o categorie distinctă de risc. Unele investiții finanțate contribuie deja la adaptare – colectarea apei de ploaie, gestionarea biomasei, reducerea consumurilor –, dar nu pot elimina complet vulnerabilitatea la grindină, vânturi puternice, secetă sau ploi extreme. Pentru viitor, Programul de Ecologizare ar putea fi corelat mai explicit cu reziliența climatică a IMM-urilor, în special în agricultură, turism rural, producție alimentară și în activități cu un consum semnificativ de apă sau de energie.

O condiție importantă pentru menținerea rezultatelor este existența unui ecosistem de suport. Programul depinde atât de calitatea grantului, cât și de dezvoltarea serviciilor și piețelor asociate economiei verzi.

Sustenabilitatea instituțională a Programului

Sustenabilitatea Programului ca instrument public este susținută de nivelul foarte ridicat de satisfacție și recomandare: 92% dintre respondenți au acordat nota 10 pentru probabilitatea de a recomanda Programul, iar restul de 8% au acordat notele 8 sau 9. Această evaluare pozitivă este relevantă deoarece arată că beneficiarii percep Programul ca fiind valoros, accesibil și util. Motivele invocate confirmă această concluzie: procesul simplu și transparent, valoarea grantului, asistența adaptată și condițiile de eligibilitate rezonabile sunt printre cele mai frecvente motive de recomandare.

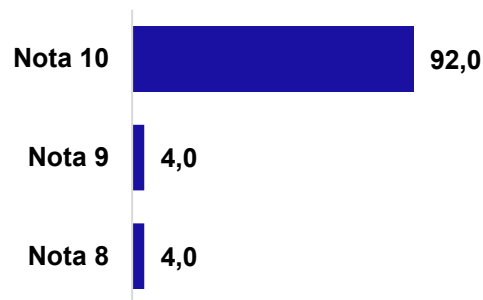

Figura 19. Probabilitatea de a recomanda Programul.

Această încredere instituțională este un activ important pentru ODA. Un program perceput ca transparent și util are șanse mai mari să atragă beneficiari relevanți, să stimuleze investiții suplimentare și să contribuie la schimbarea comportamentului antreprenorial. Beneficiarii intervievați recomandă menținerea Programului de Ecologizare și, în unele cazuri, exprimă îngrijorarea că acesta ar putea fi retras. Aceasta indică existența unei cereri continue pentru instrumente dedicate ecologizării IMM-urilor.

O altă dimensiune instituțională este diferențierea suportului în funcție de tipul beneficiarului. De exemplu, companiile care activează în spații închiriate ar putea avea nevoie de soluții specifice pentru energie regenerabilă; beneficiarii agricoli ar putea avea nevoie de pachete integrate pentru tehnică, apă și păstrare; întreprinderile orientate spre produse verzi ar putea avea nevoie de certificare și acces la piață.

Capitolul 4. Recomandări

1. **Menținerea unui instrument dedicat pentru ecologizarea IMM-urilor.** Programul răspunde unei nevoi reale și finanțează investiții care, altfel, ar fi amânate sau realizate la scară mai mică. Instrumentul trebuie păstrat, dar conectat mai clar la celelalte programe ODA.
2. **Dezvoltarea unui traseu integrat de sprijin pentru tranziția verde.** ODA poate structura sprijinul pe etape: diagnostic, instruire, grant pentru investiție, eficiență energetică, energie regenerabilă, digitalizare, certificare, acces la piață și finanțare complementară.
3. **Standardizarea consultanței și a asistenței tehnice.** Beneficiarii au nevoie de ghiduri practice, modele de documente, liste de verificare și consultanți instruiți uniform. Sprijinul trebuie diferențiat pentru microîntreprinderi, agricultură, producție și servicii.
4. **Introducerea indicatorilor tehnici înainte și după investiție.** Pentru fiecare tip de investiție ar trebui colectate date simple: apă colectată/tratată, kWh economisiți, deșeuri sortate sau valorificate, costuri de evacuare, timp de muncă economisit și costuri de mentenanță.
5. **Crearea unei baze integrate a beneficiarilor și a investițiilor finanțate.** Baza trebuie să includă IDNO, program, an, valoare grant, contribuție proprie, tip investiție, echipament, facturi și rezultate raportate. Aceasta va susține monitorizarea, evaluarea și prevenirea suprapunerilor.
6. **Simplificarea aplicării pentru întreprinderile mici.** Formularele modulare, preverificarea eligibilității și reducerea cerințelor repetitive pentru beneficiarii care au mai trecut prin programe ODA pot reduce costul de participare fără a slăbi controlul.
7. **Trecerea de la echipamente punctuale la pachete integrate de ecologizare.** Grantul ar trebui să poată acoperi, proporțional, echipament, instalare, instruire, mentenanță inițială, măsurarea rezultatelor și consultanță post-implementare.
8. **Sprijinirea certificării, raportării ESG simplificate și ecoetichetării.** O parte importantă dintre beneficiari se află înaintea etapei de certificare și intenționează să o parcurgă. Voucherele pentru audit de mediu, certificare, EMAS, ISO 14001 sau ecoetichetare ar crește impactul comercial al investițiilor.
9. **Corelarea ecologizării cu politicile de competitivitate.** MDED și ODA ar trebui să integreze investițiile verzi în politicile de productivitate, calitate și acces la piețe, menținând totodată obiectivul de mediu.
10. **Alinierea programelor pentru IMM-uri cu prioritățile Ministerului Mediului.** Investițiile în apă, deșeuri, aer, economie circulară și adaptare climatică ar trebui susținute prin ghiduri tehnice sectoriale și criterii clare privind rezultatele în domeniul mediului.
11. **Asigurarea finanțării predictibile și combinarea granturilor cu credite sau garanții.** Partenerii de dezvoltare și instituțiile financiare pot extinde efectele Programului prin granturi pentru componentele cu impact asupra mediului și prin credite/garanții pentru extinderea investițională.
12. **Promovarea exemplelor de succes și a învățării între beneficiari.** ODA poate utiliza vizite de schimb, studii de caz și materiale video pentru soluții funcționale: epurare, colectare de apă, filtrare, compactare, biomasă și eficiență energetică.
13. **Planificarea mentenanței și instruirea personalului de către beneficiari.** IMM-urile trebuie să includă costurile de întreținere, consumabilele, instruirea operatorilor și mentenanța preventivă în planul investiției, mai ales pentru echipamentele complexe.
14. **Colectarea datelor de către beneficiari pentru decizii și finanțări viitoare.** Beneficiarii ar trebui să urmărească lunar consumurile, costurile, cantitățile valorificate și economiile generate. Aceste date ajută la demonstrarea impactului, la certificare și la accesarea finanțărilor ulterioare.

Anexa 1. Nivelul de realizare al indicatorilor de rezultat

Tabelul 10. Nivelul de realizare al indicatorilor de produs și rezultat

Denumire indicator de produs/de rezultat conform HG	Valoarea indicatorilor conform HG	Progresul de realizare a indicatorilor de produs/rezultat conform HG	
	perioada total de implementare (36 luni)	perioada de la lansare până la data raportării (36 luni)	
<i>Indicatori de produs:</i>	<i>ținta</i>	<i>realizat</i>	<i>%</i>
- Numărul activităților de mediatizare și informare organizate cu privire la promovarea Programului	10	12	120
- Numărul sesiunilor de informare organizate în cadrul autorităților administrației publice locale, al incubatoarelor de afaceri și al altor instituții/ organizații de suport în afaceri și de mediu	30	25	83
- Numărul companiilor informate privind planificarea și implementarea practicilor de afaceri prietenoase mediului	3.000	2.250	75
- Numărul companiilor consultate privind oportunitățile de ecologizare	1.000	1.480	148
- Numărul sesiunilor de instruire realizate	15	14	93
- Numărul persoanelor instruite	500	460	92
- Rețea din 15 consultanți naționali în domeniul ecologizării afacerilor creată până la sfârșitul anului 2022	15	13	87
- Numărul de companii mentorate	-	14	100
- Numărul companiilor susținute financiar în implementarea acțiunilor de ecologizare a proceselor de producere și prestarea serviciilor	210 / 230	109(107)	47,4%
• din Bugetul de Stat	210	83 (82)	39,5%
• din surse externe	20	26 (25)	130
Numărul beneficiarilor care au rezoluționat contractele de finanțare nerambursabilă		-2	
- Suma grantului aprobată, din care:	69,6	36,3(35,	52,2
• din Bugetul de Stat (mil. MDL)	60,0	26,7(26,2)	44,5
• din surse externe (mil. MDL)	9,6	9,54 (9,04)	99
<i>Indicatori de rezultat:</i>			
- Numărul întreprinderilor participante la prezentul Program implementează principiile economiei circulare	45	32	71
- Volumul de investiții în economia națională în creștere cu circa 135,0 mil. lei	135,0	70,5 (68,7	52,2
- Numărul locurilor de muncă noi create	100	770	77

Denumire indicator de produs/de rezultat conform HG	Valoarea indicatorilor conform HG	Progresul de realizare a indicatorilor de produs/rezultat conform HG	
	<i>perioada total de implementare (36 luni)</i>	<i>perioada de la lansare până la data raportării (36 luni)</i>	
<i>Indicatori de produs:</i>	<i>ținta</i>	<i>realizat</i>	<i>%</i>
- Numărul locurilor de muncă menținute	600	1.546	258
- Cantitatea (tone) de deșeuri reciclate de către companiile beneficiare de suport financiar nerambursabil			
- Numărul beneficiarilor ce implementează standarde naționale, europene și internaționale relevante ecologizării	40		
- Ponderea beneficiarilor ce vor înregistra o creștere a impozitelor și taxelor plătite în bugetul public național	60%	89%	148
- Ponderea beneficiarilor ce vor asigura câștigul salarial mediu lunar brut la nivelul celui pe ramură	60%		
- Ponderea beneficiarilor ce vor înregistra o creștere a performanței financiare	60%	60%	100

Anexa 2. Datele și calculele aferente analizei financiare și economice

Această anexă conține cifrele pe ani ale analizelor financiare și economice efectuate, precum și datele, sursele și calculele aferente acestor analize.

Pentru estimarea valorii incrementale generate de program a fost utilizată o abordare bazată pe compararea indicatorilor înregistrați după implementarea proiectului cu nivelul acestora din perioada anterioară implementării proiectului. Anul 2025 a fost utilizat drept an al perioadei curente (post-implementare), acesta fiind ultimul an pentru care sunt disponibile date complete la momentul evaluării. Conform Metodologiei ODA de evaluare ex-post (Anexa nr. 1), comparația a fost realizată cu anul precedent aplicării la program.

$$VI = \frac{Indicator_{2025} - Indicator_{pre}}{n} / \left(1 + \frac{Indicator_{pre} - Indicator_{pre-1}}{Indicator_{pre-1}} \right)$$

unde:

VI = valoarea incrementală anuală atribuită programului;

$Indicator_{2025}$ = valoarea indicatorului în anul 2025;

$Indicator_{pre}$ = valoarea indicatorului în anul precedent aplicării la program;

$Indicator_{pre-1}$ = valoarea indicatorului cu un an înainte de anul precedent aplicării la program;

n = numărul de ani dintre anul 2025 și anul precedent aplicării la program.

De exemplu, pentru beneficiarii care au aplicat la program în anul 2023, formula este următoare:

$$VI = \frac{Indicator_{2025} - Indicator_{2022}}{3} / \left(1 + \frac{Indicator_{2022} - Indicator_{2021}}{Indicator_{2021}} \right)$$

Prima componentă reprezintă creșterea medie anuală observată, iar a doua componentă reprezintă creșterea naturală anuală estimată, calculată pe baza ritmului de creștere înregistrat înainte de accesarea programului. Pentru a evita supraestimarea sau subestimarea impactului ca urmare a unor abateri conjuncturale într-un anumit an, beneficiile economice au fost estimate pe baza mediei anuale a valorilor incrementale înregistrate în perioada 2023 - 2025. Această abordare permite netezirea fluctuațiilor anuale și oferă o estimare mai stabilă a efectului economic generat de program.

Rezultatele analizei financiare și economice se bazează pe datele aferente beneficiarilor programelor evaluate pentru care au fost disponibile informații furnizate de Serviciul Fiscal de Stat (SFS). Prin urmare, valorile absolute ale indicatorilor financiari și economici prezentați reflectă exclusiv impactul estimat pentru acest grup de beneficiari. Totodată, rezultatele obținute permit formularea unor concluzii privind eficiența și impactul programelor la nivelul întregii populații de beneficiari, însă indicatorii financiari și economici calculați în cadrul analizei se referă strict la beneficiarii pentru care au fost disponibile date complete și utilizabile în procesul de evaluare.

Tabelul 11. Analiza financiară

Denumirea / anul	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Venituri suplimentare din impozitul pe venit, persoane juridice	8,8	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Venituri suplimentare din impozitul pe venit, persoane fizice	3,6	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Venituri suplimentare din TVA aferentă bugetului	5,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Fluxuri de intrare, mil. MDL	17,5	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
Sumele transferate sub formă de grant	18,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Costuri administrative suportate de ODA pentru implementarea și monitorizarea programelor	5,1	0,6	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-
Fluxuri de ieșire, mil. MDL	23,5	0,6	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-
Fluxul de numerar net, mil. MDL	-6,0	6,7	7,0	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
Factorul de actualizare	1,0	0,93	0,86	0,79	0,74	0,68	0,63	0,58	0,54	0,50	0,46
Fluxul net de numerar actualizat, mil. MDL	-6,0	6,2	6,0	5,8	5,4	5,0	4,6	4,3	4,0	3,7	3,4
Rata financiară de actualizare	8%										
Valoarea actualizată netă financiară (FNPV), mil. MDL	42,6										
Rata internă de rentabilitate financiară (FIRR)	115,9%										
Raport beneficiu - cost*	8,1										

*În baza fluxului net de numerar actualizat.

Anul 2026 în calitate de an de referință (anul 0), față de care se efectuează calculele indicatorilor principali ai analizei financiare și economice, reprezintă suma valorilor estimate în anii 2023-2025, precum și sumele aferente pentru anul 2026.

Venituri suplimentare din impozitul pe venit, persoane juridice pentru anul 2026 au fost calculate în felul următor:

8,8 mil. lei = $(63.027,0 \times 18 \times 3,5 + 44.138,1 \times 21 \times 2,5 + 84.334,6 \times 20 \times 1,5) / 1.000.000$, unde:

18, 21 și 20 – numărul de beneficiari ai programului pe anii 2023, 2024 și 2025, respectiv, pentru care SFS a prezentat date.

3,5, 2,5, 1,5 – 3,5 reprezintă numărul de ani în perioada 2023-2026, inclusiv 2026, în care primul an, anul de aplicare la program (2023) este luat la jumătate deoarece întreprinderile aplică pe parcursul anului. 2,5 reprezintă numărul de ani în perioada 2024-2026, inclusiv 2026, în care primul an, anul de aplicare la program (2024) este luat la jumătate deoarece întreprinderile aplică pe parcursul anului. 1,5 reprezintă numărul de ani în perioada 2025-2026, inclusiv 2026, în care primul an, anul de aplicare la program (2025) este luat la jumătate deoarece întreprinderile aplică pe parcursul anului.

63.027,0 – venitul suplimentar mediu anual din impozitul pe venit al persoanelor juridice, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2023, calculat în felul următor:

$63.027,0 = ((385.250,5 - 59.993,8) / 3) / (1 + 0,7202)$, unde:

385.250,5 – impozit mediu/întreprindere în 2025.

59.993,8 – impozit mediu/întreprindere în 2022.

3 – trei ani ai perioadei 2022 - 2025.

0,7202 – rata de creștere a impozitului pe venit în anul 2022 față de anul 2021, calculată: $0,7202 = (59.993,8 - 34.876,1) / 34.876,1$, unde:

34.876,1 – impozit mediu/întreprindere în 2021.

Toate valorile indicatorilor financiari și economici sunt calculate pe baza datelor furnizate de SFS pentru fiecare întreprindere.

44.138,1 – venitul suplimentar mediu anual din impozitul pe venit al persoanelor juridice, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2024, calculat în felul următor:

$44.138,1 = ((450.429,9 - 302.549,1) / 2) / (1 + 0,6752)$, unde:

450.429,9 – impozit mediu/întreprindere în 2025.

302.549,1 – impozit mediu/întreprindere în 2023.

2 – doi ani ai perioadei 2023 - 2025.

0,6752 – rata de creștere a impozitului pe venit în anul 2023 față de anul 2022, calculată: $0,6752 = (302.549,1 - 180.604,1) / 180.604,1$, unde:

180.604,1 – impozit mediu/întreprindere în 2022.

84.334,6 – venitul suplimentar mediu anual din impozitul pe venit al persoanelor juridice, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2025, calculat în felul următor:

$84.334,6 = (504.371,3 - 402.716,6) / (1 + 0,2054)$, unde:

504.371,3 – impozit mediu/întreprindere în 2025.

402.716,6 – impozit mediu/întreprindere în 2024.

perioada este de un singur an (2024 - 2025), de aceea diferența nu se mai împarte la numărul de ani.

0,2054 – rata de creștere a impozitului pe venit în anul 2024 față de anul 2023, calculată: $0,2054 = (402.716,6 - 334.100,9) / 334.100,9$, unde:

334.100,9 – impozit mediu/întreprindere în 2023.

Venituri suplimentare din impozitul pe venit, persoane juridice pentru anul 2027 și următori până în anul 2036 inclusiv, care sunt asumate la valoarea estimată pentru anul 2027 au fost calculate după aceeași formulă ca pentru anul 2026, fără valorile de 3,5, 2,5, 1,5 care reprezintă numărul de ani ai perioadelor luate în calcul pentru anul 2026. Prin urmare, formula este următoarea:

3,7 mil. lei = $(63.027,0 \times 18 + 44.138,1 \times 21 + 84.334,6 \times 20) / 1.000.000$.

Venituri suplimentare din impozitul pe venit, persoane fizice pentru anul 2026 au fost calculate în felul următor:

3,6 mil. lei = $(27.847,4 \times 18 \times 3,5 + 20.867,5 \times 21 \times 2,5 + 24.167,0 \times 20 \times 1,5) / 1.000.000$, unde:

27.847,4 – venitul suplimentar mediu anual din impozitul pe venit al persoanelor fizice, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2023, calculat în felul următor:

$27.847,4 = ((195.342,5 - 44.513,0) / 3) / (1 + 0,8054)$, unde:

195.342,5 – impozit mediu/întreprindere în 2025.

44.513,0 – impozit mediu/întreprindere în 2022.

3 – trei ani ai perioadei 2022 - 2025.

0,8054 – rata de creștere a impozitului pe venit în anul 2022 față de anul 2021, calculată: $0,8054 = (44.513,0 - 24.655,0) / 24.655,0$, unde:

24.655,0 – impozit mediu/întreprindere în 2021.

20.867,5 – venitul suplimentar mediu anual din impozitul pe venit al persoanelor fizice, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2024, calculat în felul următor:

$20.867,5 = ((160.201,7 - 107.355,4) / 2) / (1 + 0,2662)$, unde:

160.201,7 – impozit mediu/întreprindere în 2025.

107.355,4 – impozit mediu/întreprindere în 2023.

2 – doi ani ai perioadei 2023 - 2025.

0,2662 – rata de creștere a impozitului pe venit în anul 2023 față de anul 2022, calculată: $0,2662 = (107.355,4 - 84.783,2) / 84.783,2$, unde:

84.783,2 – impozit mediu/întreprindere în 2022.

24.167,0 – venitul suplimentar mediu anual din impozitul pe venit al persoanelor fizice, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2025, calculat în felul următor:

$24.167,0 = (237.673,2 - 203.277,7) / (1 + 0,4232)$, unde:

237.673,2 – impozit mediu/întreprindere în 2025.

203.277,7 – impozit mediu/întreprindere în 2024.

perioada este de un singur an (2024 - 2025), de aceea diferența nu se mai împarte la numărul de ani.

0,4232 – rata de creștere a impozitului pe venit în anul 2024 față de anul 2023, calculată: $0,4232 = (203.277,7 - 142.826,8) / 142.826,8$, unde:

142.826,8 – impozit mediu/întreprindere în 2023.

Venituri suplimentare din impozitul pe venit, persoane fizice pentru anul 2027 și următori până în anul 2036 inclusiv, care sunt asumate la valoarea estimată pentru anul 2027 au fost calculate după aceeași formulă ca pentru anul 2026, fără valorile de 3,5, 2,5, 1,5 care reprezintă numărul de ani ai perioadelor luate în calcul pentru anul 2026. Prin urmare, formula este următoarea:

1,4 mil. lei = $(27.847,4 \times 18 + 20.867,5 \times 21 + 24.167,0 \times 20) / 1.000.000$.

Venituri suplimentare din TVA aferentă bugetului pentru anul 2026 au fost calculate în felul următor:

5,1 mil. lei = $(13.691,6 \times 18 \times 3,5 + 62.837,6 \times 21 \times 2,5 + 31.396,6 \times 20 \times 1,5) / 1.000.000$, unde:

13.691,6 – venitul suplimentar mediu anual din TVA aferentă bugetului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2023, calculat în felul următor:

$13.691,6 = ((145.233,3 - 75.353,0) / 3) / (1 + 0,7013)$, unde:

145.233,3 – TVA medie/întreprindere în 2025.

75.353,0 – TVA medie/întreprindere în 2022.

3 – trei ani ai perioadei 2022 - 2025.

0,7013 – rata de creștere a TVA în anul 2022 față de anul 2021, calculată: $0,7013 = (6.264.617,3 - 3.682.254,2) / 3.682.254,2$, unde:

6.264.617,3 – venituri declarate medii/întreprindere în 2022.

3.682.254,2 – venituri declarate medii/întreprindere în 2021.

Pentru estimarea creșterii naturale a TVA au fost luate în calcul veniturile declarate ale întreprinderilor, pentru a evita eventualele distorsiuni care pot apărea dacă această rată este calculată exclusiv în baza datelor privind TVA. Această abordare este justificată de faptul că nu toate întreprinderile sunt plătitoare de TVA, iar valorile TVA pot varia semnificativ de la un an la altul.

62.837,6 – venitul suplimentar mediu anual din TVA aferentă bugetului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2024, calculat în felul următor:

$62.837,6 = ((512.349,8 - 386.674,5) / 2) / (1 + 0)$, unde:

512.349,8 – TVA medie/întreprindere în 2025.

386.674,5 – TVA medie/întreprindere în 2023.

2 – doi ani ai perioadei 2023 - 2025.

0 – rata de creștere a TVA în anul 2023 față de anul 2022; este 0 deoarece venituri declarate medii au scăzut din 2022 în 2023 (23.468.986,6 < 23.517.837,2), deci ajustarea nu se aplică.

31.396,6 – venitul (reducerea de venit) mediu anual din TVA aferentă bugetului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2025, calculat în felul următor:

$31.396,6 = (682.262,2 - 646.648,9) / (1 + 0,1343)$, unde:

682.262,2 – TVA medie/întreprindere în 2025.

646.648,9 – TVA medie/întreprindere în 2024.

perioada este de un singur an (2024 - 2025), de aceea diferența nu se mai împarte la numărul de ani.

0,1343 – rata de creștere a TVA în anul 2024 față de anul 2023, calculată: $0,1343 = (27.979.022,7 - 24.666.279,4) / 24.666.279,4$, unde:

27.979.022,7 – venituri declarate medii/întreprindere în 2024.

24.666.279,4 – venituri declarate medii/întreprindere în 2023.

Venituri suplimentare din TVA aferentă bugetului pentru anul 2027 și următori până în anul 2036 inclusiv, care sunt asumate la valoarea estimată pentru anul 2027 au fost calculate după aceeași formulă ca pentru anul 2026, fără valorile de 3,5, 2,5, 1,5 care reprezintă numărul de ani ai perioadelor luate în calcul pentru anul 2026. Prin urmare, formula este următoarea:

2,2 mil. lei = $(13.691,6 \times 18 + 62.837,6 \times 21 + 31.396,6 \times 20) / 1.000.000$.

Sumele transferate sub formă de grant au fost calculate pe baza datelor ODA pentru companiile incluse în analiză. Valoarea totală este de 18,4 mil. lei, calculată ca sumă a valorilor de 6,1 (2023), 6,5 (2024) și 5,8 (2025).

Costurile administrative suportate de ODA pentru implementarea și monitorizarea programelor sunt reflectate în tabelul 12.

Tabelul 12. Calculul costurilor administrative suportate de ODA pentru implementarea și monitorizarea programelor

Denumirea programe ODA	2023			2024			2025 sem. I		
	nr. dosare	cota	plăți lei	nr. dosare	cota	plăți lei	nr. dosare	cota	plăți lei
Programul START pentru Tineri: o afacere durabilă la tine acasă	212			100			87		
Programul de susținere a antreprenoriatului feminin				110			135		
Programul de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+2”	133	15,0%	8,1	97	11,1%	6,2	39	7,0%	5,1
Programul de ecologizare a IMM	47	5,3%	2,9	58	6,6%	3,7	15	2,7%	2,0
Programul de Transformare Digitală a IMM	103			133			55		
Programul de creștere a competitivității IMM și internaționalizare a acestora	45			25			6		
Programul de re tehnologizare și eficiență energetică a IMM-urilor	278	31,4%	17,0	200	22,9%	12,7	168	30,2%	22,1
Programul de susținere a inovațiilor digitale și start-upurilor tehnologice	67			57			0		
Programul de sprijin pentru dezvoltarea IMM în domeniul turismului				80			41		
Programul de sprijin al micilor producători				13			10		
Total dosare evaluate	885	100%		873	100%		556	100%	
Plăți către angajați și organe de asigurare socială și medicală, mil. lei			43,3			44,5			58,5

Sursa: Numărul dosarelor evaluate în baza informației statistice privind numărul de beneficiari și suportul financiar acordat conform Programelor implementate de către ODA. Plățile către angajați și organe de asigurare socială și medicală în baza situațiilor financiare.

Cota dosarelor evaluate a fost calculată ca raport dintre dosarele evaluate pentru fiecare program analizat și totalul dosarelor evaluate într-un an (semestrul I pentru anul 2025). Suma plăților aferente fiecărui program analizat reprezintă produsul dintre cotele calculate și suma totală a plăților către angajați și organele de asigurare socială și medicală. La rezultatul obținut a fost adăugată cota de 25%, care reprezintă cheltuielile generale luate în calcul conform Ghidului de aplicare a Modelului Costului Standard în Republica Moldova. Sumele obținute pe ani, pentru fiecare program analizat, constituie costurile administrative suportate de ODA pentru implementarea și monitorizarea programelor în anii respectivi. Pentru anul 2026, suma constituie media anilor 2023-2025; pentru anul 2027 a fost luată în calcul jumătate din această medie, iar pentru anul 2028 - 25% din medie, pentru includerea costurilor administrative de monitorizare post-implementare.

Reieșind din numărul total de beneficiari, au fost utilizate următoarele cote ale beneficiarilor eligibili pentru evaluarea ex post: programul de re tehnologizare și eficiență energetică a IMM-urilor - 69% (300/433), programul de ecologizare a IMM-urilor - 45% (48/107), programul de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+2” - 56% (149/267).

În rezultat, următoarele valori au fost utilizate în calcul:

Tabelul 13. Costuri administrative utilizate în calcul, pe programe și ani

Denumire program	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Programul de rețehnologizare și eficiență energetică a IMM-urilor	11,8 = 17,0 * 69%	8,8 = 12,7 * 69%	15,3 = 22,1 * 69%	12,0 = 17,3 ((17,0+12,7+22,1)/3) * 69%	6,0 = 12,0 /2	3,0 = 12,0/4
Programul de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+2”	4,5 = 8,1 * 56%	3,4 = 6,2 * 56%	2,9 = 5,1 * 56%	3,6 = 6,5 ((8,1+6,2+5,1)/3) * 56%	1,8 = 3,6 /2	0,9 = 3,6/4
Programul de ecologizare a IMM-urilor	1,3 = 2,9 * 45%	1,7 = 3,7 * 45%	0,9 = 2,0 * 45%	1,3 = 2,9 ((2,9+3,7+2,0)/3) * 45%	0,6 = 1,3 /2	0,3 = 1,3/4

Tabelul 14. Analiza economică

Denumirea / anul	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Sumele transferate sub formă de grant	18,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Venituri suplimentare din impozitul pe venit, persoane juridice	8,8	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Venituri suplimentare din impozitul pe venit, persoane fizice	3,6	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Venituri suplimentare din TVA aferentă bugetului	5,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Majorarea suplimentară a profitului	67,9	28,3	28,3	28,3	28,3	28,3	28,3	28,3	28,3	28,3	28,3
Majorarea suplimentară a plăților salariale	40,6	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2
Fluxuri de intrare, mil. MDL	144,4	51,8	51,8	51,8	51,8	51,8	51,8	51,8	51,8	51,8	51,8
Valoarea totală a investiției efectuate	38,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cheltuieli suplimentare cu plata impozitului pe venit, persoane juridice	8,8	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Cheltuieli suplimentare cu plata impozitului pe venit, persoane fizice	3,6	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Cheltuieli suplimentare cu plata TVA aferentă bugetului	5,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Costuri administrative suportate de ODA pentru implementarea și monitorizarea programelor	5,1	0,6	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-
Fluxuri de ieșire, mil. MDL	61,3	8,0	7,7	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
Fluxul de numerar net, mil. MDL	83,1	43,8	44,2	44,5	44,5	44,5	44,5	44,5	44,5	44,5	44,5
Factorul de actualizare	1,0	0,94	0,89	0,84	0,79	0,75	0,70	0,67	0,63	0,59	0,56
Fluxul de numerar net actualizat, mil. MDL	83,1	41,4	39,3	37,3	35,2	33,2	31,4	29,6	27,9	26,3	24,8
Rata economică de actualizare	6%										
Valoarea actualizată netă economică (ENPV), mil. MDL	409,6										
Rata internă de rentabilitate economică (EIRR)	—										
Raport beneficiu - cost*	3,9										

*În baza fluxului de numerar net actualizat.

Sumele transferate sub formă de grant și costurile administrative suportate de ODA pentru implementarea și monitorizarea programelor au fost utilizate în analiza financiară.

Veniturile suplimentare din impozitul pe venit al persoanelor juridice și fizice, precum și veniturile suplimentare din TVA aferente bugetului, au fost utilizate în analiza financiară. În analiza economică, aceste sume sunt tratate drept transferuri interne și sunt egale cu cheltuielile suplimentare achitate de persoanele juridice și fizice.

Valoarea totală a investiției efectuate a fost calculată pe baza datelor ODA pentru companiile incluse în analiză. Aceasta constituie 38,7 mil. lei, calculată ca sumă a valorilor de 12,5 (2023), 13,4 (2024) și 12,8 (2025).

Majorarea suplimentară a profitului pentru anul 2026 a fost calculată în felul următor:

67,9 mil. lei = $(467.638,5 \times 18 \times 3,5 + 410.016,1 \times 21 \times 2,5 + 564.916,6 \times 20 \times 1,5) / 1.000.000$, unde:

467.638,5 – majorarea suplimentară medie anuală a profitului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2023, calculată în felul următor:

$467.638,5 = (2.204.672,6 - 339.626,8) / 3) / (1 + 0,3294)$, unde:

2.204.672,6 – profit mediu/întreprindere în 2025.

339.626,8 – profit mediu/întreprindere în 2022.

3 – trei ani ai perioadei 2022 - 2025.

0,3294 – rata de creștere a profitului în anul 2022 față de anul 2021, calculată: $0,3294 = (339.626,8 - 255.472,4) / 255.472,4$, unde:

255.472,4 – profit mediu/întreprindere în 2021.

410.016,1 – majorarea suplimentară medie anuală a profitului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2024, calculată în felul următor:

$410.016,1 = (4.042.240,4 - 2.721.784,7) / 2) / (1 + 0,6102)$, unde:

4.042.240,4 – profit mediu/întreprindere în 2025.

2.721.784,7 – profit mediu/întreprindere în 2023.

2 – doi ani ai perioadei 2023 - 2025.

0,6102 – rata de creștere a profitului în anul 2023 față de anul 2022, calculată: $0,6102 = (2.721.784,7 - 1.690.288,4) / 1.690.288,4$, unde:

1.690.288,4 – profit mediu/întreprindere în 2022.

564.916,6 – majorarea suplimentară medie anuală a profitului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2025, calculată în felul următor:

$564.916,6 = (4.346.515,5 - 3.590.867,0) / (1 + 0,3376)$, unde:

4.346.515,5 – profit mediu/întreprindere în 2025.

3.590.867,0 – profit mediu/întreprindere în 2024.

perioada este de un singur an (2024 - 2025), de aceea diferența nu se mai împarte la numărul de ani.

0,3376 – rata de creștere a profitului în anul 2024 față de anul 2023, calculată: $0,3376 = (3.590.867,0 - 2.684.502,9) / 2.684.502,9$, unde:

2.684.502,9 – profit mediu/întreprindere în 2023.

Majorarea suplimentară a profitului pentru anul 2027 și următorii până în anul 2036 inclusiv, care sunt asumate la valoarea estimată pentru anul 2027 au fost calculate după aceeași formulă ca pentru anul 2026, fără valorile de 3,5, 2,5, 1,5 care reprezintă numărul de ani ai perioadelor luate în calcul pentru anul 2026. Prin urmare, formula este următoarea:

28,3 mil. lei = $(467.638,5 \times 18 + 410.016,1 \times 21 + 564.916,6 \times 20) / 1.000.000$.

Majorarea suplimentară a plăților salariale pentru anul 2026 a fost calculată în felul următor:

40,6 mil. lei = $(316.215,8 \times 18 \times 3,5 + 236.957,5 \times 21 \times 2,5 + 274.423,4 \times 20 \times 1,5) / 1.000.000$, unde:

316.215,8 – majorarea suplimentară medie anuală a profitului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2023, calculată în felul următor:

$316.215,8 = ((2.218.175,3 - 505.458,4) / 3) / (1 + 0,8054)$, unde:

2.218.175,3 – plăți salariale medii/întreprindere în 2025.

505.458,4 – plăți salariale medii/întreprindere în 2022.

3 – trei ani ai perioadei 2022 - 2025.

0,8054 – rata de creștere a plăților salariale în anul 2022 față de anul 2021, calculată: $0,8054 = (505.458,4 - 279.965,6) / 279.965,6$, unde:

279.965,6 – plăți salariale medii/întreprindere în 2021.

236.957,5 – majorarea suplimentară medie anuală a profitului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2024, calculată în felul următor:

$236.957,5 = ((1.819.140,5 - 1.219.053,6) / 2) / (1 + 0,2662)$, unde:

1.819.140,5 – plăți salariale medii/întreprindere în 2025.

1.219.053,6 – plăți salariale medii/întreprindere în 2023.

2 – doi ani ai perioadei 2023 - 2025.

0,2662 – rata de creștere a plăților salariale în anul 2023 față de anul 2022, calculată: $0,2662 = (1.219.053,6 - 962.740,1) / 962.740,1$, unde:

962.740,1 – plăți salariale medii/întreprindere în 2022.

274.423,4 – majorarea suplimentară medie anuală a profitului, pe o întreprindere, aferent companiilor care au aplicat la program în 2025, calculată în felul următor:

$274.423,4 = (2.698.853,4 - 2.308.281,5) / (1 + 0,4232)$, unde:

2.698.853,4 – plăți salariale medii/întreprindere în 2025.

2.308.281,5 – plăți salariale medii/întreprindere în 2024.

perioada este de un singur an (2024 - 2025), de aceea diferența nu se mai împarte la numărul de ani.

0,4232 – rata de creștere a plăților salariale în anul 2024 față de anul 2023, calculată: $0,4232 = (2.308.281,5 - 1.621.843,1) / 1.621.843,1$, unde:

1.621.843,1 – plăți salariale medii/întreprindere în 2023.

Majorarea suplimentară a plăților salariale pentru anul 2027 și următorii până în anul 2036 inclusiv, care sunt asumate la valoarea estimată pentru anul 2027 au fost calculate după aceeași formulă ca pentru anul 2026, fără valorile de 3,5, 2,5, 1,5 care reprezintă numărul de ani ai perioadelor luate în calcul pentru anul 2026. Prin urmare, formula este următoarea:

16,2 mil. lei = $(316.215,8 \times 18 + 236.957,5 \times 21 + 274.423,4 \times 20) / 1.000.000$.